

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK II.

DUNAJ, V ČETRTEK 1. V. 1947

STEV. 25 (53)

Naj živi 1. maj

 praznik dela,
praznik enotnosti
delovnega ljudstva,
praznik vsega
naprednega človeštva!

Naj živi praznik dela!

Prvikrat v zgodovini praznuje delovno ljudstvo Slovenske Koroške 1. maj zavestno kot svoj praznik. 57 let je preteklo, odkar je mednarodno delavstvo izbralo 1. maj kot svoj največji praznik borbe in dela. Glasnejše in odločnejše kot druge dni je delavstvo 1. maja zahtevalo svoje gospodarske in politične pravice. 1. maj je bil vedno borbeni praznik delavskega razreda. Na ta dan so delavci pregledali svoje vrste, vzpodbujali drug drugega k enotnosti in solidarnosti, ker so se zavedali, da je enotnost delavskega razreda eden najvažnejših pogojev za zmago nad katerimi koli in kakršnimi koli zatiralci.

1. maj pa ni samo praznik delavskega razreda, marveč je praznik vseh delovnih ljudi sploh. To že zaradi tega, ker se delavski razred nikdar ni boril samo za svoje razredne interese, marveč se je smatral vedno tesno povezanega z vsemi delovnimi ljudmi, z vsemi izkoriščanimi in zatiranimi. V borbi za svoje pravice se je delavski razred hkrati boril za pravice delovnega ljudstva in vsaka zmaga delavskega razreda je bila vedno zmaga vseh delovnih ljudi in v svojih posledicah zmaga napredka in demokratičnih načel. V zadnjih sto letih ni bilo naprednega delavskega gibanja, ki bi vodilo borbe za boljše socialne pogoje življenja ljudstva in za popolnejšo, višjo družbeno obliko.

V borbi za svobodo in enakopravnost našega ljudstva smo se tudi koroški Slovenci vključili v borbo narodnih sil vsega sveta. Z njimi praznujemo tudi 1. maj v znamenju borbenega bratstva delavcev, kmetov in ljudske inteligence. Koroški Slovenci smo še pred nedavnim stali ob strani te velike borbe naprednih sil; zariti v svoje zemlje smo poznali le ozko borbo za golo življenje in za svoj ogroženi nacionalni obstanek. Ni nas zajelo mogočno kipenje novega socialističnega sveta, ki je razbilo trhlo zgradbo stare družbe in z nezadržno silo prinaša delovnim množicam in podjarmljenim narodom novo življenje.

V narodno osvobodilni vojni smo tudi koroški Slovenci postali del tega naprednega sveta. Pod vodstvom Osvobodilne fronte smo usmerili nekdanjo ozko nacionalno borbo v širšo borbo naprednih sil za preoblikovanje človeka in družbenega ustroja. Svoje narodno svobodo hočemo postaviti na edino trdne temelje gospodarske in socialne svobode, na temelje resnične ljudske demokracije. Da bi uresničili tako demokracijo, se na letošnji 1. maj zavestno uvrščamo v bratski pohod z vsemi delovnimi množicami sveta.

V osvobodilni borbi smo koroški Slovenci skovali jekleno enotnost delavcev, kmetov in poštene inteligence. Tudi letošnji 1. maj praznujemo v znamenju te neporušljive enotnosti in v borbeni pripravljenosti, da bomo za vsako ceno ohranili in še utrdili s krvjo priborjeno skupnost slovenskega ljudstva na Koroškem proti vsem nakanam domačih reakcionarjev, preseljenih izdajalcev lastnega naroda in tujih imperialistov. Vsi ti ljudje ogrožajo mir. Vsi ti ljudje pod krinko de-

Jugoslov. ljudstvo praznuje 1. maj v znamenju začetka prve gospodarske petletke

Na skupni seji obeh zbornic FLRJ, Zveznega sveta in Sveta narodov je bil obzložen zakon o petletnem planu za elektrifikacijo in industrializacijo Jugoslavije. Svečane seje so se udeležili vsi ljudski poslanci, diplomatski zbor in domači in tuji

novinarji. Ob tej priložnosti je imel pred Ljudsko skupščino predsednik vlade FLRJ in minister za narodno obrambo, maršal Jugoslavije Josip Broz — Tito velik govor, ki ga prinašamo v izveščku. Zakon o petletki je bil sprejet v ponedeljek 28. aprila.

Govor maršala Tita

Zvezna vlada prihaja pred skupščino s petletnim planom o industrializaciji in elektrifikaciji naše države. Ta plan je plod večmesečnega temeljitega in vztrajnega dela gospodarskih organov naše planske komisije. Plansko gospodarstvo in njegov uspeh sta, razume se, neločljivo povezana z novo državno ureditvijo v novi Jugoslaviji. Brez take ureditve, brez prehoda proizvodnih sredstev iz privatne v državno last, brez nove demokracije, resnične ljudske demokracije, bi bilo tako gospodarstvo nemogoče. Pri nas je tako gospodarstvo mogoče zato, ker je industrija, ker so rudniki in osnovno bogastvo države v rokah ljudstva. Zato

more in mora država vplivati tudi na privatni gospodarski sektor, da se vključi v splošno načrtno gospodarstvo. Država skrbi, da se potrebe ne samo krijejo, ampak da povečana produkcija ostane stalno stimulus za povečano blaginjo posameznikov in vse skupnosti.

Naš petletni plan ima velikanski pomen za nadaljnji vsestranski razvoj naše države. Z dosedanjimi izkušnjami v kratkem razdobju povojnega izgrajevanja so naši narodi pokazali tako tvorno silo in dosegli tako velike uspehe, da pomeni to resnično poročilo, da smo sposobni opraviti tudi težje naloge, kakor je ta petletni plan.

Zakaj moramo elektrificirati in industrializirati našo državo?

1. je naša država med zadnjo vojno tako strašno trpela, da je naravnost nemogoča popolna obnova ter izgradba brez močne domače industrije.

2. je bila stara Jugoslavija v na pol kolonialnem položaju. Bila je čisto navaden predmet izkoriščanja za kapitaliste iz mnogih držav. V Jugoslaviji so do vojne imeli svoje koncesije nemški, avstrijski, madžarski, angleški, švedski, francoski, belgijski, švicarski, ameriški, italijanski, češki, holandski in drugi kapitalisti.

Dalje niso samo kapitalisti iz vse Evrope, ampak celo oni z onstran Oceana položili svoje roke na naše narodno bogastvo, in to po krivdi bivših protiljudskih oblastnikov, pa tudi po krivdi raznih starih politikov, ki se jim zdi sedaj potrebno biti v opoziciji proti novi Jugoslaviji. Jaz pa lahko rečem, da če bi mi ne storili ničesar drugega, kakor da smo osvobodili svojo prelepo državo inozemskega izkoriščanja, smo že s tem storili za ljudstvo več kakor vsi politiki vse svoje življenje.

3. so posamezni kapitalisti nalagali svoje imetje v našo državo zato, da jim je donášalo velikanski dobiček. Bakrova ruda iz borskih rudnikov se na primer pri nas ni predelavala v baker, ampak so jo izvozili v Francijo, mi pa smo morali potem zelo drago kupovati baker od Francozov. Znano je tudi, da ima bakrova ruda precej zlata, in da se je to obenem z bakreno rude brez ovire v celoti izvozilo v Francijo. Vrednost tega izvoženega zlata je dosegla vrednost

založenega kapitala, bakrena ruda pa jim je ostala zastoj, kar pomeni velikanski dobiček za francoske kapitaliste, za naš narod pa neprecenljivo škodo. Isti primer imamo pri svinčenih in cinkovih rudnikih, kjer je tudi mnogo srebra. Tudi tu je bil dobiček mnogo večji od naloženega kapitala.

Vzemimo za primer tudi nafto. Zakaj ni bila v Jugoslaviji skoro prav nič razvita industrija in pridobivanje domače nafte? Kaj inozemski kapitalisti niso morda vedeli, da v rebrih naše države ni ravno malo nafte? Jasno je, da so za to vedeli, toda Shell in Standard Oil sta imeli monopol na nafto, petrolej in bencin v naši državi. Zato sta se na vsi moči trudili, da bi uvažali iz svojih in raznih drugih držav. Ne samo, da niso hoteli sami odkrivati pri nas vrelcev nafte, ampak so tudi s pomočjo raznih pokvarjenih ministrov bivših režimov in celo s pomočjo same kraljeve družine onemogočili pridobivanje nafte.

Inozemski kapitalisti so gradili pri nas samo tkalnice, ne pa tudi predilnice. Predilnice so imeli v svojih državah, izgotovljeno prejo pa so prodali našim tovarnam po zelo visokih cenah. Na ta način so spravljali pri nas to industrijo v odvisnost od inozemstva. Isti primer je bil tudi z električnimi centralami.

Prav tako če ne še slabše je bilo z raznimi rudniki, ki so bili v glavnem tudi v rokah inozemskih kapitalistov. V teh rudnikih je vladalo tako imenovano roparsko

mokracije ustvarjajo nov fašizem in s tem novo nojno. Novega fašizma ni težko spoznati. Najti ga je možno povsod, kjer je reakcija v ofenzivi, pa naj že neti spor med Združenimi narodi ali pa napada osvobodilna gibanja podjarmljenih in zatiranih narodov. Zanj je značilno besno sovraštvo do vsake napredne borbe, do borcev za svobodo in do vseh antifašistov sploh.

Borba koroških Slovencev je borba

za mir, svobodo, demokracijo in napredek. Zato je ta borba del borbe vseh naprednih sil sveta, vsega delovnega ljudstva. Zvesti načelom Osvobodilne fronte dvignimo na 1. maj visoko zastavo naše borbe za vse tiste cilje, zaradi katerih smo neločljivo povezani z delovnim ljudstvom vsega sveta.

Naj živi 1. maj, praznik dela, praznik enotnosti delovnega ljudstva, praznik vsega naprednega človeštva!

Pozdravna brzojavka POOF-a za Slovensko Koroško Izvršnemu odboru OF Slovenije

Celovec, 26. aprila (TANJUG). O priliki obletnice Osvobodilne fronte slovenskega naroda 27. aprila je poslal Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško Izvršnemu odboru Osvobodilne fronte Slovenije naslednjo brzojavko:

V času najodločnejše borbe za ostvareitev osnovnega programa OF — združenja vseh Slovencev — pošilja Pokrajinski odbor za Slovensko Koroško Izvršnemu odboru OF in po njem slovenskemu in jugoslovanskim narodom borbene pozdrave in izraze hvaležnosti za podporo, ki jo nudijo narodi nove Jugoslavije narodnoosvobodilni borbi koroških Slovencev.

Konferenca zunanjih ministrov v Moskvi še ni uresničila zahtev koroških Slovencev. Borbo bomo nadaljevali še z večjo silo kljub temnim spletkam reakcije in imperialistov, kljub terorju in grožnjam do zmagovitega konca, do priključitve Slovenske Koroške k zedinjeni Sloveniji v Titovi Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško.

gospodarstvo. Tuji kapitalisti se niso brigali za tehnično izpopolnjevanje rudnikov, za zaščito pred neizgodbami itd. Njihova skrb je bila samo ta, da so delavci za neverjetno bomo mezo s svojimi rokami nakopali čim več premoga iz rudnikov.

Lahko bi naštel še mnogo podobnih primerov, vendar mislim, da se že iz tega lahko vidi, zakaj je bila naša država revna, zakaj je bila tako potrebna pravična in koristna nacionalizacija vseh podjetij pri nas, zakaj je tako potrebna in nujna industrializacija naše države. Hkrati pa to dokazuje, kako strašno je bil zločin bivših voditeljev Jugoslavije, ki so tako očitno uničevali našo državo in so prodajali naše bogastvo za slepo ceno tujcu.

Naš petletni plan posveča pozornost vsem panogam proizvodnje, razne industrije, obrtništva in poljedelstva. Če doslej nismo mogli posvečati obrtništva potrebne pozornosti in ga oskrbovati z zadostno količino surovin in orodja, je treba iskati razlog v tem, da tega nismo mogli, ne pa da ne bi hoteli. Z največjo hitrostjo je bilo treba popravljati razdejano industrijo in jo oskrbovati s potrebnimi surovinami, ki jih pri nas še vedno zelo primanjkuje. Na hitrico je bilo treba oskrbeti naše mestno in podeželsko prebivalstvo z najnujnejšimi industrijskimi proizvodi, široke potrebe. Danes je obrtništvo potrebno in koristno, naša industrija v nekaterih panogah še dolgo ne bo krila vseh potreb našega naroda, nekatere se pa danes sploh še ne da jo zamenjati z industrijo.

Naše poljedelstvo in petletka

1. V našem petletnem planu se govori o prehodu iz ekstenzivnega poljedelstva na intenzivno. Z drugimi besedami — povečati je treba rodovitnost zemlje in izboljšati način obdelovanja. Povečati je treba količino pridobljenih plovov na isti površini in izboljšati kakovost poljedelskih

pridelkov. Če hočemo pomagati našim kmetom in izboljšati poljedelstvo, moramo imeti potrebno industrijo, ki bo proizvajala umetna gnojila, kmetijske stroje in orodje. Zato je treba najprej ustvariti težko kovinsko industrijo, ki bo izdelovala tovarne za poljedelske potrebščine. Dalje moramo racionalizirati naše premogovnike, rudnike železa in druge rude, ki bodo oskrbovali livarne težke industrije itd. Industrializacija je potrebna v naši državi za povečanje blaginje vseh slojev ljudstva, v prvi vrsti pa delavcev in kmetov.

Naše kmetijstvo bo po planu rabilo v letu 1951 nekaj tisoč traktorjev več, kakor jih imamo danes. Kje pa jih bomo vzeli? Jasno je, da jih moramo izdelovati v novih tovarnah. V letu 1951 bomo morali imeti več ko dvakrat toliko traktorskih plugov, kakor jih imamo danes, okrog 240.000 vprežnih plugov več, kakor jih imamo danes, nad 60.000 več sejalnih strojev, nad 2.500 več strojev za žetev, okrog 8.000 strojev več za vezanje snopov, okrog 220 kombajnov več, okrog 7.000 kosilnic več, okrog 7.000 mlatilnic več, okrog 14.000 trierjev več, okrog 70.000 slamoreznic več itd.

Iz tega je razvidno, kako velikanski pomen ima naš petletni plan za naše poljedelstvo. Iz tega je razvidno, da rabimo mnogo tovarn, mnogo jekla, mnogo boljših rudnikov. Razni reakcionarni elementi poskušajo na razne načine ovirati izpolnitev plana. Ti elementi nočejo priznati, da je nova Jugoslavija v tem kratkem povojnem razdobju pokazala velikansko življenjsko silo. Vsakdo ve, da je Jugoslavija največ pretrpela, vendar — ali je kdo, ki danes lahko zanika, da smo v tem razdobju doživeli tak uspeh, kakršnega ni dosegla nobena država v Evropi, ki je bila okupirana ali pa napadena po fašističnih silah. To nam

priznava celo naši nasprotniki v inozemstvu.

Hočemo izvajati plansko kmetijstvo, ker to ni samo v korist skupnosti kot celoti, ampak tudi kmetom samim. Če se danes vrhovne oblasti v naši državi skrajno trudijo, da bi izdelale realne načrte za naše rudarstvo, za našo elektrifikacijo, za našo industrializacijo, sploh za plansko razdeljevanje surovin, za plansko razdeljevanje gotovih industrijskih izdelkov itd., je čisto naravno. Prav tako važno in potrebno je, da skrbi vrhovna državna oblast tudi za plansko kmetijstvo. Država mora skrbeti za prehrano vsega prebivalstva v državi in zato seveda ni vrhovnim in najnižjim organom oblasti vseeno, kako bodo kmetje sejali, koliko in kje bodo sejali in kje bodo kaj zasejali. Potreben nam je torej načrt za setev, potrebno strokovno vodstvo in nasveti.

pravljenost širokih množic za čim hitrejšo in uspešnejšo izvedbo petletke, hkrati pa so izrazile zahtevo vsega jugoslovanskega ljudstva za priključitev Slovenske Koroške k Jugoslaviji.

26. in 27. aprila so sindikalne organizacije po tovarnah in podjetjih v Ljubljani priredile zborovanja in proslave, rajonski odbori v Ljubljani pa so organizirali akademije za proslavo šestletnice ustanovitve Osvobodilne fronte.

Na predvečer obletnice ustanovitve OF so bila po vsej Sloveniji številna zborovanja in proslave. Vse je bilo okrašeno s cvetjem in zastavami ter slikami ljudskih političnih voditeljev.

Po vsem okraju Celje—okolica so bile proslave: v Rimskih toplicah, Vranskem, Dobrni, Vojniku, Laškem, Braslovčah in drugod. Tudi v revirjih so bile proslave. Posebno svečana je bila v Delavskem domu v Trbovljah. Po proslavi so Trboveljčani odšli v sprevedu po mestu z rudarsko godbo na čelu in vzklikali Osvobodilni fronti, zahtevajoč priključitev Slovenske Koroške k Jugoslaviji. Po okoliških hribeh so goreli veliki kresovi. Podobne proslave so bile v Zagorju, Hrastniku in po vseh večjih revirskih krajih.

V nedeljo so delovne skupine odšle na deželo, da pomagajo kmetom in tako najlažje praznujejo veliki praznik slovenskega naroda.

V soboto se je v Kranju na Titovem trgu zbrala velika množica kranjskega prebivalstva, ki je vzklikala Osvobodilni fronti, koroških Slovencev in uresničenju petletnega plana, odtod pa je odšla v sprevedu po mestu. Podobne proslave so bile tudi v Mariboru, na Jesenicah, v Ptuj in drugod.

Mesta in vasi v goriškem okraju so bile okrašene z zastavami, zelenjem in cvetjem. Na hribeh okrog Vipavske doline, v Brdih in na Krasu je ljudstvo prižigalo velike kresove na čast obletnici OF. Na zborovanjih in proslavah, ki so bile po vseh večjih krajih in vaseh, je ljudstvo sprejelo nove obveznosti v zvezi s petletko. Na velikem zborovanju v Ajdovščini, ki so se ga udeležili tudi kmetje iz okoliških vasi, so bile sprejete resolucije Izvršnemu odboru OF Slovenije in mladincem Vojkove brigade, ki gradijo mladinsko progo Samac—Sarajevo. Večja proslava je bila tudi v Kanalu v coni A, kjer je ljudstvo v sprevedu z baklami šlo na zborovanje.

Povsod je ljudstvo zahtevalo priključitev Slovenske Koroške k Jugoslaviji.

Drobne novice

Mesečnik »Slovansko bratstvo« izdaja Slovanski komitet Jugoslavije od pričetka letošnjega leta. Namen časopisa je, da olajša medsebojno spoznavanje slovanskih narodov in da utrjuje njihovo solidarnost. Prva številka je bila posvečena Vseslovenskemu kongresu, ki je decembra zasedel v Beogradu. Prinesla je referate znamenitih slovanskih znanstvenikov in drugih uglednih osebnosti odprinosu slovanskih narodov k svetovni kulturi.

Na ljubljanskem pokopališču pri Svetem Križu je bil svečan pogreb padlih borcev-partizanov, po večini Ljubljancev, ki so bili iz raznih krajev prepeljeni v slovensko prestolnico. Pogreba se je udeležila velika množica.

Matija Jama, slavni slovenski slikar, je umrl. Bil je velika umetniška osebnost iz dobe impresionizma. Igral je važno vlogo v kulturnem življenju Slovenije. Njegova dela so bila razstavljena na največjih razstavah doma in v tujini ter so doživela splošno priznanje. V slovenski umetnosti je dosegel častno mesto klasika. Svobodni slovenski narod mu je priredil slovesen pogreb.

Sanatorij ob Ohridskem jezeru. Ministrstvo za narodno zdravje LR Makedonije je odprlo sanatorij ob Ohridskem jezeru. Zdravilišče bo sprejemalo v svojo oskrbo bolnike s kostno jetiko. Trenutno je v sanatoriju 120 takšnih bolnikov iz vseh krajev Makedonije. Zdravnikom je že dolgo znano, da je podnebje Ohridskega jezera silno ugodno za zdravljenje obolenj kostne jetike.

WEDENIG — NASLEDNIK PIESCHA

Po predhodnem sporazumu med OeVP in SPOe je bil socialistični poslanec Wedenig s socialističnimi glasovi izvoljen za koroškega deželnega glavarja. Poslanci KP in OeVP so se vzdržali glasovanja.

Kaj nudi industrializacija naši državi, našemu delavskemu razredu

Ze sami vemo, da so pri nas izdelovalna sredstva prešla iz privatne na družbeno last, da je proizvodnja dobila nov značaj, da je proizvodnja za potrebe ljudstva, ne pa zaradi dobička, zaradi kopičenja bogastva posameznikov. Že s tem je pri nas prenehala vsaka nevarnost brezposelnosti za delavski razred. Prenehala je tista nevarnost, ki je značilna za kapitalistične države, kjer je brezposelnost kronična. Z industrializacijo bo sto tisočom revnim družinam in kmetom brez zemlje omogočeno, da najdejo zaslužek, s čimer bodo preprečili, da bi se naši revni ljudje potikali po svetu, da bi zapustili svojo domovino, ter iskali službo v tujini.

Industrializacija in uvajanje planskega gospodarstva pomeni v novi Jugoslaviji zanesljivo izboljšanje življenjske ravni našega naroda, naših delavcev, naših kmetov, naših državljanov sploh. Imeli bomo še mnogo velikih težav pri uresničenju petletnega plana. Teh žrtv se moramo zavedati in storiti vse, da jih premagamo. Pri zadetih si moramo predvsem na vso moč, da vzgojimo potrebne strokovne kadre in ustrezne delovne sile za našo industrijo in gospodarstvo, ki se bo po planu silno raz-

vilo. V teh petih letih bo naša industrija potrebovala 170.000 novih industrijskih delavcev, ki se morajo seznaniti s sodobnim proizvodnim procesom, to je dvakrat več, kakor jih imamo danes. V teh petih letih bo naše gospodarstvo potrebovalo 60.000 srednjih strokovnih kadrov, torej skoraj sedemkrat več, kakor jih imamo sedaj. Potrebovali bomo 20.000 ljudi s fakultetno izobrazbo več, kakor jih imamo danes. Vzgojati te kadre je zelo težka naloga, vendar jo bomo morali premagati. Zelo škodljivo bi bilo tudi za izvajanje plana, če bi ne imeli razumevanja za pravilno razvrstitev kadrov, raznih inženirjev, srednjih strokovnih kadrov in kvalificiranih delavcev.

To govorim zaradi dosedanjih izkušenj in poudarjam, da se moramo tega vnaprej strogo izogibati, če hočemo uspešno uresničiti naš petletni plan. Izvedba tega plana bo popolnoma izpremenila našo državo. To pomeni, da ne bo naša dežela postala samo mnogo bolj bogata, ampak bomo imeli tudi veliko več raznih šol, srednjih in visokih, raznih znanstvenih ustanov ter obnovljenih vasi in mest. Hkrati bodo ustvarjeni pogoji za nadaljnji vsestranski razvoj. Blagostanje ljudstva bo silno naraslo. Že ob kon-

cu petega leta petletke bo splošni narodni dogodek silno narasel. V primeru z letom 1939 bomo imeli približno tako sliko:

lastni narodni dohodek leta

1939 je znašal 132 milijard
leta 1951 pa bo znašal . . . 235 milijard
ali 193 odstotkov.

Vrednost skupnega materiala proizvodnje leta 1939

je bila 203 milijarde
leta 1951 pa bo znašala . . . 345 milijard
ali 160 odstotkov.

Mislím, da ne bo treba še bolj podrobno navajati takih števil ali procentov. Kakor ni brez izvedbe tega plana, brez industrializacije naše države blagostanja za naš narod, tako brez izvedbe tega plana tudi ni podlage za našo gospodarsko in politično neodvisnost. Zato sem mnenja, da je dolžnost vsakega našega državljana, da napne vse svoje sile za izpolnitev nalog, ki nas čakajo pri izvajanju tega petletnega plana, zavedajoč se vseh težav, ki nas čakajo, da bomo s pomočjo vseh ljudskih sil uresničili to, kar nas vodi k lepši in srečnejši bodočnosti.

Ves slovenski narod je dostojno proslavil 6. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte Slovenije

Na Slovenskem Koroškem

Dan prvega prerojenja slovenskega ljudstva so proslavili Slovenci po vsej Slovenski Koroški zelo svečano. Ob tej priliki se je ponovno pokazalo, kako globoke simpatije uživa Osvobodilna fronta pri koroških Slovencih in kako se zavedajo njene velike vloge v boju za osvoboditev v času vojne in danes. Na predvečer praznika OF so zagoreli kresovi po koroških gorah; preko 400 ognjev je začrtalo obrise Slovenske Koroške in izpisalo s svetlimi točkami, do kod sega zemlja koroških Slovencev.

V nedeljo dopoldne so iz vseh strani Koroške krenile mladinske štafete proti št. Jakobu v Rožu, kjer je bila popoldne prireditev združenega pevskega zbora pred odhodom v Jugoslavijo, združena s proslavo obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte. Štafete so prinašale resolucije, pozdrave in darila za maršala Tita, podpredsednika vlade Ljudske republike Slovenije Marinka, ki jih bodo v imenu koroških Slovencev izročili pevci na svoji turneji v Jugoslavijo.

Posebno koroška mladina je pripravila mnogo izredno lepih pozdravnih pism maršalu Titu, v katerih mu zagotavlja svojo vdanost in borbena pripravljenost.

Včeraj popoldne je bila v št. Jakobu zelo lepo uspela prireditev ob obletnici ustanovitve OF s poslovnim koncertom združenih pevskih zborov. Preko 1000 ljudi je napolnilo veliko dvorano v šoli. Ob 3. uri sta prispeli štafeti iz Ziljske doline in Podjune. Pred pevskim zborom ju je sprejel tovariš Šimen Martinjak in obljubil, da bodo pevci izročili borbene pozdrave Slovenske Koroške bratom v svobodni domovini in maršalu Titu. Nato je tovariš Lojze Baumgartner govoril

za obletnico velikega dne o nastanku OF in njeni veličini.

Sledil je koncert pevskega zbora, ki je obsegal 16 pesmi, povezanih med seboj s primernim tekstom. Podajanje pesmi pod vodstvom tov. Hartmana in tov. Kernjaka je bilo zelo ubrano in pevci so bili deležni velikega odobravanja. Najprej so bile na vrsti pesmi o koroški zemlji in življenju koroškega ljudstva, v drugem delu pa pesmi o borbi za svobodo in partizanske pesmi.

Pred zaključkom koncerta je spregovoril dr. Mirt Zwitter, ki bo vodil turnejo pevskega zbora po Jugoslaviji. Izrazil je svojo srečo in veselje vseh udeležencev, ki odhajajo v svobodno domovino. Obljubil je, da bo pevski zbor ponesel s seboj plamteče pozdrave vseh koroških Slovencev, nato je dejal:

»Posebno srečen sem v zavesti, da gremo danes v prerojeno Titovo Jugoslavijo. Po tem se to gostovanje razlikuje od vseh prejšnjih. Nova Jugoslavija je izšla iz težke borbe pod vodstvom maršala Tita močnejša in srečnejša, kakor je bila kdaj koli. Gremo v tisto Jugoslavijo, ki se odločno bori tudi za našo osvoboditev, ki nikdar ne bo dopustila, da bi del slovenskega naroda ostal prepuščen zatiranju in poginu.

Druga velika zavest, ki jo je prav

tako treba podčrtati, je v tem, da tudi mi danes ne prihajamo k svojim bratom samo kot odposlanci »tužnega Korotana«, ampak kot predstavniki uporne, borbene Koroške, ki jo je prerodila OF. V težkih dneh borbe proti nacizmu smo se tudi koroški Slovenci prekalili in sedaj se borimo za priključitev k Jugoslaviji. Zavedamo se moči in svojih nalog. Pokazali bomo bratom v svobodni domovini poleg svojega trpljenja in krivic, ki se nam še vedno gode, tudi svojo borbo in napore, si smo jih dajali in jih dajemo za dokončno osvoboditev.

Zato nas pred odhodom v Jugoslavijo navdajajo mnogo silnejši občutki radosti in ponosa kakor kdaj koli, ko so koroški Slovenci odhajali v Jugoslavijo.

Tovariš Baumgartner, ki je zaključil prireditev, je v imenu vseh udeležencev naprosil pevce, naj pozdravijo brate v svobodni domovini in se jim zahvalijo za vso pomoč, z zagotovilo, da se bodo koroški Slovenci borili z vso odločnostjo za priključitev Slovenske Koroške k Jugoslaviji.

Čeprav je bila prireditev že končana, so udeleženci navdušeno zahtevali, da pevski zbor ponovi še nekaj pesmi. Ob tej priložnosti sta bila nagrajena z viharim ploskanjem zaslužna voditelja pevskega zbora tovariša Hartmann in Kernjak. Pevski zbor Prosnetne zveze je v ponedeljek popoldne odpotoval na Jesenice.

V Sloveniji

Na predvečer šeste obletnice ustanovitve OF Slovenije so bile po vsej Sloveniji velike proslave, na katerih je ljudstvo svečano proslavilo to važno obletnico. V Ljubljani je preko 30.000 prebivalcev šlo v povorkah po ulicah in cestah, noseč zastave in transparente z napisi: »Živela OF, zedi-

niteljica slovenskega naroda!« »OF — poročstvo za uspešno izvedbo petletnega plana!« »Živela Ljudska fronta Jugoslavije!« »Koroška je naša!« »Borba koroških bratov je naša borba!« itd. Proslave niso bile samo manifestacija za krepko ljudsko povezanost v OF, temveč so pokazale tudi pri-

Združeni pevski zbor iz Slovenske Koroške v Sloveniji

Jeseniški kovinarji, sindikalisti, AFŽ in mladina so včeraj navdušeno sprejeli združeni pevski zbor iz Slovenske Koroške. V imenu glavnega odbora sindikata je pozdravil Korošce tovariš Greif iz Ljubljane, v imenu okrajnega ljudskega odbora Jesenice ing. Torkar, v imenu KSS-a pa tovariš Kristan. Mladina in članice AFŽ so došle goste okrasili s prvim pomladanskim cvetjem.

Za veličastni in priskrni sprejem se je zahvalil zastopnik združenih pevskih zborov Slovenske Koroške tov. dr. Mirt Zwitter. V svojem govoru je najprej izrazil zahvalo za povabilo Glavnega odbora Enotnih sindikatov Slovenije in med drugim dejal:

„Prihajamo iz Slovenske Koroške in prinašamo njene pozdrave. Predvsem pa prinašamo zahtevo in vročo željo slovenskega ljudstva na Koroškem, ki jih je izrazilo v

svojih neštetihi resolucijah, predvsem še včeraj v St. Jakobu v Rožu, kamor so jih prinesle mladinske štafete iz vseh krajev Slovenske Koroške. To zahtevo in željo imamo napisano tudi na našem vagonu in se glasi:

Slovenska Koroška hoče k Titovi Jugoslaviji!”

Nato je pozdravil jeseniške kovinarje kot predstavnike delovnega ljudstva in zaklical:

„Mi bomo vsi kovali, dokler ne bo Slovenska Koroška združena z ljudsko republiko Slovenijo v FLR Jugoslaviji, dokler ne bomo z vami združeni v svobodi uživali sadove ljudske oblasti in resnične demokracije, kakor jih uživate vi v svobodni demokraciji pod modrim vodstvom maršala Tita. S teh svobodnih tal pošiljamo maršalu Titu, slovenskemu in vsem jugoslovanskim narodom svoje borbene pozdrave.”

Prvi koncert združenega pevskega zbora na Jesenicah

Jesenice, 29. aprila 1947 (TANJUG). Sinoči so združeni pevski zbori koroških Slovencev, ki so popoldne prišli s Koroške na Jesenice, priredili svoj prvi koncert v Titovem domu na Jesenicah. Velika dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička. Pevski zbor jeseniških kovinarjev je v pozdrav koroškim bratom odpel pred začetkom koncerta „Delavski pozdrav“ in „Svobodna Slovenija“. Zatem je nastopil koroški pevski zbor pod vodstvom priljubljenega pevovalke Zdravka Hartmanna. Ljudstvo je koroške pevce navdušeno pozdravilo. Koroške narodne in slovenske partizanske pesmi so vedno bolj navduševale poslušalce, ki so po vsaki točki burno manifestirali za priključitev Slovenske Koroške k FLRJ. Med odmorom so te manifestacije dosegle vrhunec. Predstavniki Enotnih sindikatov,

AFŽ in Ljudske mladine Slovenije so pozdravili pevce in se jim zahvalili za njihov obisk. Za pozdrave se jim je zahvalil vodja turneje dr. Mirt Zwitter in med drugim dejal:

„Koroško ljudstvo od prvega dne borbe za svojo svobodo pa vse do danes neprenehoma izraža svojo željo, da se zedini z matičnim narodom v Jugoslaviji.

Na predvečer proslave obletnice ustanovitve OF je na vseh koroških hribih gorelo nešteto kresov in zopet oznanjalo svetu to gorečo željo koroških Slovencev.”

Po koncertu je zbor koroških Slovencev odpotoval na Bled. Danes popoldne bo priredil koncert v koroškem dijaškem internatu v Radovljici, a popoldne v tovarni „Jugobruna“ v Kranju.

Ob zaključku moskovske konference

Zunanji ministri in njihovi namestniki so v Moskvi razpravljali o pripravi mirovne pogodbe z Nemčijo in Avstrijo. Nemčija in njen fašistični državni ustroj je pripravljala in organiziral drugo svetovno vojno, je povzročil ogromno zločinov in gorja. Zato je sklepanje miru z Nemčijo izredno važno za zagotovitev in ohranitev trajnejšega miru. Avstrija je sodelovala v vojni ob strani hitlerjevske Nemčije, dala nad 1.200.000 vojakov za nemško zmago in nosi ogromni del odgovornosti, posebno za najhujše zločine, izvršene v Jugoslaviji in še posebej v zasedenem delu Slovenije.

Odpor avstrijskega ljudstva proti nacizmu je komaj omembe vreden. Zato je razumljivo, da je potrebno skleniti z Avstrijo tako mirovno pogodbo, ki ji bo onemogočila, da bi še kdaj postala del velikonemške armade in izvrševalec ter organizator nacističnih zločinov.

Tako v pogledu mirovne pogodbe z Nemčijo kot z Avstrijo se se pokazale precejšnje razlike stališč velikih zaveznških držav. Imamo opraviti pravzaprav z dvema vrstama stališč. Na eni strani je Sovjetska zveza kot dosledna zagovornica interesov miru, demokracije in napredka, na drugi strani pa so Združene države Amerike, Velika Britanija in Francija s stališčem, ki v marsičem odgovarja interesom zapadnega finančnega kapitala. Poudarjamo, da nikakor ne istovetimo uradnega stališča ameriške, britanske in francoske vlade s stališčem ameriškega, britanskega in francoskega ljudstva. Tudi ni ameriško, angleško in francosko stališče v celoti istovetno z interesi finančnega kapitala, vendar se v njihovem stališču opažajo močne tendence, ki dajejo slutiti, da je njihov navdihovalec finančni kapital.

Francoska delegacija je vlogo je-

zička na tehtnici tokrat slabo odigrala. Njeni kompromisni predlogi so bili v resnici zelo malo kompromisni, posebno kar se tiče avstrijske mirovne pogodbe. Kljub veliki moči naprednih sil v Franciji je francoska zunanja politika odvisna od zapadnega finančnega kapitala, ki gospodarsko obvladuje Francijo.

Ob nemški mirovni pogodbi so pokazale delegacije zapadnih držav, da nameravajo napraviti iz Nemčije gospodarsko oporišče zapadnega kapitala in jo uporabljati kot strašilo proti silam napredka, proti svobodoljubnim državam vzhodne Evrope in Balkana.

Francoska delegacija se je potegovala za pomembne gospodarske koncesije v industrijskem ozemlju Porurja in Porenja ter zahtevala upravo nad tem področjem. Angleška in ameriška delegacija sta kljub temu, da sta v ostalih vprašanjih v glavnem enotni s francoskim stališčem, energično odklonili francoske predloge, ki bi prinesli Franciji precej gospodarske samostojnosti in neodvisnosti. Po dolgih pogajanjih je bil sklenjen sporazum v vprašanju industrijskega področja zapadne Nemčije, ki ohranja Francijo še vnaprej v gospodarski odvisnosti od zapadnega finančnega kapitala; daje ji sicer nekoliko drobtin vendar je sporazum v celoti formuliran tako, da je Francija odvisna od milosti in dobrohotnosti zapadnega finančnega kapitala.

Mnogo razpravljanja je povzročil sovjetski predlog o centralni upravi Nemčije. Delegacije zapadnih držav so pripravile načrt o tako zvani federalizaciji Nemčije. Načrt je na videz nedolžen, nudi pa vse možnosti za razvoj imperialistične in šovinistične miselnosti v Nemčiji. Federalizirana Nemčija bi podprla v celoti delo nemških fašistov in ustvarila vse možnosti propagande za Veliko Nemčijo. So-

vjetski predlog o enotni administraciji Nemčije gre za to, da onemogoči velikonemški imperializem pri koreninah in da ustvari možnosti za resnično demokratičen razvoj v Nemčiji. Ako bodo upravičene nacionalne težnje Nemcev po skupni državi zadovoljene, bo onemogočeno velenemško šovinistično hujskanje. Pozornost nemškega ljudstva se bo obrnila na reševanje notranjih gospodarskih in političnih vprašanj. S tem bodo ustvarjeni pogoji za demokratično prevzgojo nemškega ljudstva. Sovjetska delegacija je pri razpravljanju o nemški mirovni pogodbi v celoti zagovarjala koristi miru in preprečevala ter razkrinkovala namene mednarodne reakcije.

Pri razpravljanju o avstrijski mirovni pogodbi je stališče delegacij zapadnih držav še bolj vidno prevevalo stremljenje, da jim ne gre toliko za vzpostavitev trajnega miru v tem delu Evrope kakor za postavitve gospodarskih in strateških postojank finančnega kapitala in mednarodnega imperializma. V mnogih točkah predloga avstrijske mirovne pogodbe je bil dosežen sporazum. Razlike so se pokazale v treh vprašanjih: 1. v odnosu do jugoslovanske zahteve po priključitvi Slovenske Koroške k Jugoslaviji, 2. v odnosu do jugoslovanske zahteve po reparacijah, in 3. v odnosu do vprašanja nemške imovine v Avstriji.

Proti jugoslovanskim upravičenim zahtevam, ki jih je obrazložil in tehtno argumentiral šef jugoslovanske delegacije v Moskvi E. Kardelj, ni našel nihče resnega ugovora ali protidokaza. Avstrijski zunanji minister dr. Gruber je celo sam z izmikajočimi odgovori na vprašanja sovjetskega zunanjega ministra V. Molotova potrdil resničnost jugoslovanskih navedb. Stališče ameriške, angleške in francoske delegacije ne izvira iz načelnih pomislekov, ampak je odraz imperialističnega hotenja, da bi ohranili Slovensko Koroško v krempljih avstrijskih in mednarodnih imperialističnih zatiralcev. Odklonilno stališče do jugoslovanske zahteve po reparacijah izvira iz stremljenja, da bi nudili novi in napredni Jugoslaviji čim manj gospodarske podpore, kratiti ji hočejo najosnovnejšo pravico, da Avstrije nadoknadijo vsaj del škode, ki so jo v letih, ko so sodelovali v Hitlerjevi vojni, povzročili jugoslovanskim na-

rodom. Jugoslovanske reparacije bi ne šle na račun avstrijskega delovnega ljudstva, ampak na račun avstrijskih in mednarodnih kapitalistov.

Največ hrupa je dvignilo časopisje ob vprašanju nemške imovine v Avstriji. Ameriška, angleška in francoska delegacija so zagrizeno vztrajale pri tem, da preide nemška imovina, ki so jo prodali avstrijski ali pa inozemski kapitalisti prostovoljno nemškemu kapitalistom in pri tem napravili velike dobičke, nazaj v roke teh kapitalistov. S tem bi jim omogočili, da postanejo iz enkratnih vojnih dobičkarjev kar dvakratni.

Posebno bode v oči člankarje v reakcionarnih časopisih dejstvo, da bi moral preiti del nemške imovine v Avstriji v sovjetske roke. Reakcionarji in imperialistični propagandisti se pač bojijo, da bi sovjetska uprava v teh podjetjih ustvarila avstrijskim delavcem in delovnemu ljudstvu človeka vredno življenje. To bi seveda nudilo oporo naprednim silam v Avstriji in bi razoroževalo avstrijsko in mednarodno reakcijo v gonji proti Sovjetski zvezi.

Konferenca v Moskvi je del velike borbe za mir, borbe proti imperializmu in poizkusom oživljanja fašizma. Konferenca v Moskvi ni popolnoma dokončala svojega dela. Prav zaradi tega je del borbe, ki se bo še nadaljevala. Diplomatsko bo imela ta borba obliko posebnih komisij, mednarodnih konferenc in sestankov, dejansko pa to borbo bijejo napredne sile vsega sveta. Konferenca v Moskvi je za sile napredka uspeh, čeravno ne popoln. V Moskvi je Sovjetska zveza dosledno zagovarjala interese vseh naprednih sil sveta, vsega naprednega in miroljubnega človeštva. Sovetska zveza si je s tem pridobila ogromno novih simpatij in hvaležnost vseh pristašev miru in napredka. Vprašanja, ob katerih se je bila posebno ostra borba, so pritegnila pozornost naprednih gibanj in množic sveta ter jih mobilizirala k pojačani borbi proti imperializmu, proti reakciji, za resničen mir. Vprašanje enotne uprave Nemčije, vprašanje, kako onemogočiti poskuse, da bi iz Avstrije in Nemčije napravili strateško in gospodarsko oporišče mednarodnega imperializma, vprašanje jugoslovanskih zahtev po reparacijah in vprašanje osvoboditve Slovenske Koroške je danes stvar vsega naprednega človeštva.

Jugoslovanski vojni zločinci v angleškem varstvu

Jugoslovanski namestnik zunanjega ministra Bebler je na tiskovni konferenci zunanjega ministrstva podal obširno izjavo o izročanju jugoslovanskih vojnih zločincev iz britanske in ameriške zasedbene cone v Evropi. Povod temu je dala izmenjava not med vlado FLR Jugoslavije in vladami ZDA in Velike Britanije.

Bebler je izjavil, da je jugoslovanska vlada zahtevala izročitev 950 težkih vojnih zločincev. Pristojne oblasti so pristale na izročitev 200 teh zločincev, toda doslej so jih izročile v resnici šele 59.

Od repatriirancev so jugoslovanske oblasti izvedele, da so bili razseljenci v italijanskih taboriščih že vnaprej informirani o tem, da bodo premeščeni v britansko zasedbeno cono v Nemčiji. V zvezi s tem je general Damjanovič 5. aprila v taborišču

Eboli sklical zborovanje, na katerem je povedal, da ima zagotovila, da bodo njegove vojaške enote v Nemčiji obstojale še naprej. Bebler je navedel več konkretnih primerov, ki dokazujejo, da britanske zasedbene oblasti v Avstriji onemogočajo emigrantom, da bi zvedeli resnico o svoji domovini.

Ce bi Anglija iskreno izpolnjevala svoje obveznosti, bi našla sredstva, da bi nam izročila vojne zločince, ki jih je dolžna izročiti, je nadaljeval Bebler.

„Vlada FLR Jugoslavije,” tako je ob koncu dejal Bebler, „mora upoštevati sedanj položaj, kajti proti miru naperjeno teroristično rovarjenje v razseljeniških taboriščih v Italiji in zapadnih zasedbenih conah Nemčije in Avstrije, pa tudi izven taborišč, ogroža dobre sosedske odnose in mirno sodelovanje med narodi.

POLITIČNE VESTI

Magistrat mesta Peoria v državi Illinois (ZDA) je znanemu pevcu, črncu Paulu Robesonu prepovedal koncert v tem mestu, ker podpira KP in se bori proti rasni nestrpnosti. Zato mu očitajo „protiameriško delovanje”.

Vrhovni poveljnik grške narodnoosvobodilne armade general Mikros je izjavil dopisniku lista „Baškimi”, da je glavni cilj grških partizanov rešitev vseh grških vprašanj brez inozemskega vmešavanja.

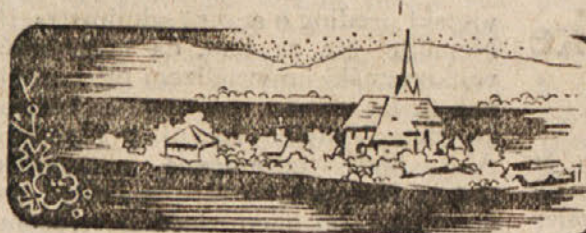
Šef ameriške vojaške uprave na Južni Koreji general Lurch je izdal osnutek volivnega zakona, po katerem 80 odstotkov

prebivalstva Koreje ne bi imelo volivne pravice. Volivne pravice po tem osnutku ne bi imeli tisti, ki so brezposelni že več ko pol leta in vsi nepismeni. Teh pa je 8 milijonov. Tudi tisti, ki živijo od beračenja ali od podpor, naj bi po tem osnutku ne imeli volivne pravice.

Kitajski pisatelj Maotun, ki se je vrnil v Šanghaj s potovanja po ZSSR, je izjavil, da bo Sovjetska zveza s svojo obnovo v najkrajšem času dosegla in presegla predvojno stanje.

Po poročilu „Berliner Zeitung” je bila v britanski coni Nemčije dovoljena skrajna desničarska fašistična organizacija „Ludendorffbund”, ki nastopa pod krinko versko demokratične organizacije.

PRVI MAJ SLAVI,
KDOR ZA NOVI ČAS ŽIVI —
ZA SVOBODO LJUDSTVA VNET
SE BORI ZA BOLJŠI SVET.

Po naši zemlji

Poziv vsem emigrantom

Delegacija za repatriacijo FLR Jugoslavije
v Celovcu

Miesstalerstrasse št. 1, pritičje, levo

v a b i vse emigrante — državljane FLR Jugoslavije, ki se nameravajo vrniti v domovino, da se zglase v njenem uradu v Celovcu in v pisarnah, ki bodo v določenih dneh delale na terenu.

S tem v zvezi opozarjamo emigrante, da bo delegacija obiskala vsa večja taborišča na Koroškem in Štajerskem. S tem bo vsakomur omogočen neposreden razgovor s člani delegacije in vsakdo bo lahko prejel vsa potrebna pojasnila.

Delovni čas delegacije v Celovcu bo ob delavnikih od 9. do 12. ure in od 14. do 19. ure, razen v soboto popoldne.

Obiske posameznih taborišč, kraj uradovanja in uradne ure delegacije bomo objavili v dnevnem tisku in v samih taboriščih. Osebe, ki živijo izven taborišč, naj se zglašajo v poslovnih prostorih delegacije na terenu, pismeno pa se vsakdo lahko obrne na osrednjo pisarno v Celovcu.

Delegacija za repatriacijo
FLR Jugoslavije
Celovec, Miesstalerstr. 1.

Delegacija za repatriacijo FNR Jugoslavije
u Celovcu

Miesstalerstrasse broj 1, prizemlje, lijevo

p o z i v a sve emigrante — državljane FNR Jugoslavije, koji namjeravaju da se vrate u domovinu, da se jave u njenom uredu u Celovcu i u pisarnama, koje će u određene dane raditi na terenu.

U vezi s time skrećemo pažnju svim emigrantima, da će delegacija posjetiti sve veće logore u Koroškoj i Štajerskoj, čime će biti svakome omogočen razgovor sa članovima delegacije, kao i prijem svih potrebnih objašnjenja.

Radno vrijeme delegacije u Celovcu u sve radne dane od 9—12 sati i od 14—19 sati, osim u subotu poslepodne.

Posjet pojedinih logora, mjesto uređivanja i radno vrijeme delegacije objaviti ćemo u dnevnoj štampi i neposredno u samim logorima. Lica koje žive van logora neka u radno vreme svrate u kancelarijama naše delegacije na terenu, a pismeno mogu se svi obratiti neposredno delegaciji u Celovcu.

Delegacija za repatriacijo
FNR Jugoslavije
Celovec, Miesstalerstr. 1.

kovca živilskih nakaznic ni izstavila s pripombo, da tudi Krištof prejme živilske nakaznice šele takrat, ko bo šel njegov brat Jurij za hlapca.

Jurij Krasnik pa je nujno potreben doma, da pomaga svoji materi in da vodi ostalo gospodarstvo.

Tako ravna s partizani v Avstriji. Ker fašistični uradniki ne morejo stresati svoje jeze samo nad aktivnimi antifašisti, kot so to slovenski partizani, se znašajo še nad njihovimi sorodniki.

SVOJEMU NARODU NE DELAJO CASTI

Na drugem mestu smo poročali, kako je naše ljudstvo dostojno proslavilo šesto obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte v St. Jakobu v Rožu. Kot nadaljevanje prireditve je sledilo ljudsko slavlje s plesom. Že med plesom je neznan napadalec zahrbtno napadel pred dvorano slovenskega mladince iz Gorenčič. Fant je bil udarjen z debelim kolom po glavi, tako da je obležal nezavesten, dokler ga niso našli tovariši in ga odnesli. Že ta zahrbtnost zadosti označuje fašistične zlikovce.

Se z večjim presenečenjem moramo za beležiti naslednji napad. Ko so se mladinci iz St. Jakoba, med njimi tudi pevci, ki so odhajali na turnejo, vračali na svoje domove, je nanje nenadoma navalila s krepelci večja skupina angleških vojakov in močno poškodovala tov. Lipeja Prunča iz St. Jakoba. Prav tako je bil poškodovan član pevske skupine z Brnce in tov. Janko Gabrijel. Napadenci so se skušali v silo braniti, toda navzoča straža, ki je opazovala ta napad, je takoj pripravila puške za strel. Napadalcu so medtem pobegnili. Ko so napadenci protestirali pri krajevnem organu FSS in mu na licu mesta pokazali okrvavljeno žrtev, je organ FSS skomizgnil z rameni in izjavil, da mu tu pač ni mogoče ničesar ukreniti.

„ZA PRAVDO IN SRCE“

Slovensko prosvetno ruštvo „Svoboda“ v St. Janžu v Rožu je na šesto obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda uprizorilo zgodovinsko igro iz časa kmečkih puntov „Za pravdo in srce“. Dvorana je bila nabito polna. Pred igro je k šestimi obletnici ustanovitve OF spregovoril tov. Blaž Singer. Občinstvo je z zanimanjem sledilo njegovim izvajanjem, v katerih je nakazal ogromen pomen Osvobodilne fronte za nas koroške Slovence. Nato je sledila igra, ki so jo udeleženci sprejeli z navdušenim odobravanjem.

IZ LOVANK

Znani fašisti so imeli 19. aprila sestanek pri najbolj zagrizenem registriranem nacistu Uitzu Tomažu v Lovankah. Precej pijani so okrog polnoči napravili obhod po vasi ter glasno grozili partizanom in antifašistom. Zraven so „prepevali“. To je bilo ravno na predvečer obletnice Hitlerjevega rojstnega dneva; precej gotovo je, da so na ta način obhajali rojstni dan svojega „firerja“.

Uitz Tomaž, ki je bil glavni pobudnik te nacistične akcije, je bil nacistični vodja celice. Znan je kot zatiralec koroških Slovencev. To dokazujejo njegove številne ovadbe pri orožništvu proti znanim antifašistom, zlasti pa njegov nastop kot priča proti antifašistom pri sodiščih. Poleg njega so bili navzoči Grašer Ignac, bivši SA vodja v Dobrli vasi, Grašer Rok, Kurath Erich in drugi. Vsi so znani nacisti in se krijejo od krinko „heimatreu“.

SVEČE

V soboto 26. aprila zvečer so orožniki v Svečah aretirali in terorizirali mladince Tončka Zerzerja, ker je bil ob pol enajstih zvečer še na cesti. Orožnik Wrulich z orožniške postaje na Bistrici v Rožu mu je med potjo ponovno grozil, da ga bo uklenil. Mladince so pridržali na orožniški postaji na Bistrici do nedelje zjutraj. Tako protipostavno nasilje vse bolj utrjuje naše ljudstvo v veri, da ima opraviti še vedno z nacističnim orožništvom, ki ne pozna drugega kakor nasilje.

Oton Župančič:

Kovaška

Mi, kar nas je kovačev, mi bomo vsi kovali, kovali svoja srca, kovali svoj značaj, kako zvane nam duše, bomo poslušali — zakaj?

Morda pod kladivi se nam oglasi kedaj srce, ki v njem bo pravi bron, da pelo bo, vabilo ko zvon, da bomo krog njega se zbrali...

Vsi: — črnici rudarji iz Idrije, iz Trbovelj, iz plavžev gorenjskih, iz Kaple, iz Borovelj, od Nabrežine belih kamenarji, devinski opaljeni ribarji, polnagi nosači iz luke tržaške — četa, kot da kiparju ušla je izpod dleta — vi, sključeni tkalci od stativ, strojarji smrdljivci, zaviti v čresla ostri duh, vi mlinarji, ki nam meljete kruh, zidarji iz Renč, mizarji šentviški, Solkančarji po šumah, šoto vozeči Izanci, ti mož, ki orješ in seješ, se družno z volom potiš,

ti štajerski viničar, ki nam vince mediš, ti, s svincem v pljučih, z očmi gasnočimi stavec,

v vrtince mirno zroči savinjski plavec, Vipavec brbljavi, zamišljeni briški kolon, vsi, ki poznate otiske zapestnic — spon, tudi vi, pozorno sklonjeni naprej, brodarji v bodočnost, v obzorja nova brez mej...

Zato bomo mi kovači kovali, trdo kovali, tenko poslušali, da ne bo med nami nespoznan, ko pride čas, ko sine dan, da vstane, plane kladivar, kladivar silni iz nas...

PROTIFAŠISTIČNI BORCI V KARLAU — FAŠISTI PA NA SVOBODI!

Sekretarja Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, ki je bil od leta 1942 partizan in organizator oboroženega odpora koroških Slovencev proti Hitlerjevemu nasilju, Karla Prušnika — Gašperja je pred nedavnim britansko vojaško sodišče obsodilo zaradi nošenja slovenskih zastav na štiri mesece zaporu. Dne 18. aprila tega leta pa je bil premeščen v zapore znane graške kaznilnice Karla. Istočasno pa je fašistični hujšak in napadalec Anton Jerlich, ki je bil zaradi dejanskega napada na dopisnika TASSA obsojen na štiri mesece, ostal v velikovškem zaporu, kjer hodi na delo. Stražarji mu omogočajo, da se giblje popolnoma svobodno in brez nadzorstva, tako da ga je lahko srečati samega na cesti ali pa tudi v gostilni. Oblastem je vse to znano, vendar ničesar ne ukrenejo proti temu.

PODLE METODE STRAHOVANJA

V četrtek, 24. aprila sta se zglasila pri Urhu Olipicu v Trnju dva tajna policista in poizvedovala, če ni napisal grozilnega pisma varnostnemu direktorju polkovniku Stosslerju. Ko je Olipic tako podlo podtikavanje odločno zavrnil, sta mu pokazala pismo z njegovim podpisom in naslovom ter mu grozila, da se bo moral zagovarjati zaradi vsebine tega pisma. Pisec omenjenega pisma imenuje varnostnega direktorja Stosslerja potuhnjenega nacistu in ga dolži protipostavnih dejanj. Čeprav je popolnoma jasno, da je pismo podtaknjeno, vendar policija grozi, kar si je mogoče razlagati samo tako, da gre za nov način strahovanja naših ljudi, ki po svoji nekorektnosti prekaša celo zahrbtno metodo nacistične policije.

ZA GOSPODARSKI NAPREDEK SLOVENSKE KOROŠKE

Osrednji odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško vabi vse kmete, najemnike, kmečke in gozdne delavce na občni zbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško v sredo 7. maja 1947 ob pol deseti uri v gostilni Einsiedler (Pod Križno goro) v Celovcu.

Še vedno nočejo vrniti ukradenega ljudskega premoženja

Leta 1939 so nacistični mogotci prisilili slovensko hranilnico v Sinči vasi, da se združi s tamošnjo nemško Raiffeisnovko. Slovenski združniki so se temu načrtu dolgo upirali, posebno zaradi tega, ker je bilo premoženjsko stanje slovenske hranilnice veliko ugodnejše in je pomenilo z dolgotrajnim trudom priborjene prihranke naših kmetov in delavcev. Ker pa je tedaj vlada dala samo pravica močnejšega, so se morali združniki ukloniti sili in zahtevi po spojitvi.

Zato tembolj preseneča odločba celovškega deželnega sodišča, ki je kot trgovsko sodišče z aktom št. 152-47 z dne 2. aprila 1947 odklonilo obnovitev slovenske hranilnice in posojilnice v Sinči vasi z utemeljitvijo, češ da je bila leta 1939 spojena z nemškim kreditnim zavodom. Vsi tako imenovani restitucijski zakoni nove demokratske Avstrije ne priznavajo veljavnosti prisilnih ukrepov v času nacizma. Če se torej danes celovško trgovsko sodišče v primeru očitno nasilne spojitve sklicuje na bivšo nacistično odločbo, nam to samo ponovno dokazuje, da avstrijske oblasti nikakor nimajo namena, da bi koroškim Slovincem vrnilo ukradeni ljudski imovino.

Slovenski kmetje in delavci, ki so si s krvavimi žulji prihranili nekaj grošev, z vso odločnostjo zahtevajo, da se jim po-

vrne vsaj tisto premoženje, ki so ga imeli pred anšlusom. To pa še dolgo ne pomeni poravnave resnične škode.

IN SE EN PRIMER...

Poročali smo že o tem, kako koroška deželna vlada ščiti nacistu dr. Del Negra, ki je v dobi nacizma prevzel posestvo slovenske izseljenke v Kamnu pri Vetrinju. Vse do danes zakoniti dedič bivše izseljenke še ni dobil vrnjenega ukradenega posestva. Vse dosedanje pritožbe so ostale zaman in danes ne dobi niti stanovanja v svoji lastni hiši. Občina mu na pritožbe odgovarja, da ne more pokreniti ničesar tako dolgo, dokler je Del Negro lastnik. Referent za popravilo škode pri koroški deželni vladi dr. Kandutsch pa je izjavil, da dedič sploh ne bo dobil posestva povrnjenega, češ da izseljenka baje ni bila Slovenka. Ne glede na to, da so na razpolago akti gestapa, v katerih se poudarja, da izseljenka niti nemško ne zna, je izjava referenta za poravnavo škode zelo zanimiva. Potemtakem bi avstrijski antifašisti sploh ne imeli pravice do svojega premoženja, ki so jim ga ukrali nacisti. Potem so zakoni za poravnavo škode in prav tako referenti vendar odveč, ali pa velja taka izjava samo v primeru, kadar gre za ilegalnega nacistu dr. Herberta Del Negra, o katerem je znano, da ima pri koroški deželni vladni visoke zaščitnike.

Škocijan, je bil borec pri partizanih. Sedanja Avstrija mu je dala v času od maja 1946 do danes živilske nakaznice samo za tri dodelitvene dobe (periole). Na občini in na delovnem uradu v Velikovcu se je zglasil vsak mesec in zahteval karte. Njegova želja je, da bi se izučil obrti. Toda urad za delo („Arbeitsamt“) v Velikovcu mu tega ni dovolil.

Jurij Krasnik je iz hiše, kjer redijo dve do tri glave živine. Ima staro mater, ki ne more dosti delati, in brata Krištofa — invalida. Krištof pa kljub vsemu opravlja lažje delo: izdeluje opeko.

Dne 3. marca se je Krištof Krasnik spet zglasil na občinskem uradu v Škocijanu, da bi dvignil živilske karte za brata in za mater. Uradnica občinskega urada mu je izročila živilsko karto samo za mater, zanj in za brata Jurija pa po nalogu iz Veli-

TAKO SPOŠTUJEJO ZAKONSKE ODREDBE

Ker je slovenska mladina v borbi za enakopravnost slovenskega jezika nabila na šoli v Svečah poleg nemškega še slovenski napis, je izjavil nadučitelj Waldhauser, da iz protesta ne bo več poučeval slovenščine. Waldhauser je že pred leti prvič ukinil vsak slovenski pouk v šoli in od 21. aprila tega leta v drugem razredu v Svečah ne poučujejo več slovenščine. Ljudje se vprašujejo, če je za pouk slovenščine merodajna šolska odredba deželne vlade ali pa samovolja šovinističnega učitelja.

FAŠISTIČNE METODE

Kakšnih metod se poslužujejo avstrijske oblasti proti zavednim slovenskim antifašistom, zgovorno pove naslednji primer:

Jurij Krasnik iz Grabalje vasi, občina

Zločinec v duhovniškem oblačilu

Že večkrat smo opozarjali naše ljudi, da se krijejo na Koroškem razni belogardištni zločinci, ki imajo okrvavljene roke in ki si danes prizadevajo, da bi rva ta ali drug način še naprej opravljali svoj izdajalski posel in razdvajali naše pošteno ljudstvo, ki si ne more predstavljati, da se pod duhovniškim oblačilom lahko skriva zločinec. Omenili smo že pred nedavnim primer kaplana Lavriha Ivana, ki se pod imenom Janežič krije v Skocijanu v Podjuni. Marsikateri domačin si je tedaj mislil, da mogoče pretiravamo in da le ne bo tako hudo. Resnica pa je veliko bolj strašna.

Pred nami je obtožnica Komisije za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev pri vladi FLRJ. Iz ugotovitev te komisije izhaja, da je kaplan Lavrih Ivan osebno odgovoren za več ko 30 življenj ljudi, ki so se v narodnoosvobodilni borbi slovenskega naroda uprli nasiljem nemškega in italijanskega okupatorja. V naslednjem podajamo nekaj izvlečkov iz obtožnice:

„Lavrih Ivan je kot kaplan v Vidmu — Dobropolju ter kot vojni kurat 16. cone Videm — Dobropolje, dalje kot eden glavnih organizatorjev MVAC (Milizia volontaria anticomunista) in bele garde, kot zasnovatelj, naredbodajalec in neposredni storilec odgovoren za veliko število umorov, za mučenje civilnega prebivalstva in za druge zločine, ki so bili izvršeni na podlagi ovadb.

1. Lavrih Ivan je kot kaplan v Vidmu — Dobropolju pri italijanski ofenzivi 29. julija 1942 prisostvoval komisiji, ki je poslovala kot neke vrste zločinski sodišče, in osebno odločal, kateri izmed Dobropoljcev naj bo ustreljen in kateri naj se pošlje v internacijo. To se je zgodilo v Zdenski vasi. Lavrih je tedaj določil 17 vaščanov za ustrelitev. Vsi ti so bili nato dejansko ustreljeni, pred smrtjo pa še nečloveško mučeni. Imena teh žrtev so naslednja: Špolar Anton, Špolar Anton ml., Nose Anton, Nose Anton ml., Kralj Franc, Suštar Jože, Strnad Stanko, Babič Ignacij, Babič Stanko, Vodičar Anton, Strah Julij, Nose Julij, Jakopič Jože, Hočevar Martin, Ruščaj Anton, Strah Franc in Kodičar Julij.

Istega dne je Lavrih dal ustreliti še naslednje: Škruleja Alberta, Slaka Janeza, Hrena Jožeta, Perhaja Franca, Heglerja Karla, Frkulja Vinkota, Puglja Jožeta, Matešiča Anton, Križmana Jožeta, Kotnika Franca in še nekega Jakoba.

V isti ofenzivi je poleg tega dal pobiti in mučiti veliko število ujetih partizanov neznanega imena.

Lavrih Ivan je bil eden glavnih vodij vseh belogardištnih postojank v Dobropoljski dolini in v Suhi Krajini ter je odločal nad življenjem in smrtjo vsega tamkajšnjega naprednega slovenskega ljudstva.

2. Lavrih je ustanovil in organiziral v Dobropoljah belo gardo, zasnoval vse njene zločinske podvige, vodil belogardiste

na njihovih pohodih ter sodeloval pri mnogih umorih. Kot zasnovatelj je odgovoren za aretacijo Vodlana Egona in Vesela Lojzeta, ki sta bila 3. februarja 1944 aretirana. Ukrenil je sam vse, da nista bila odpeljana v Ljubljano, ampak brez zaslišanja umorjena v Velikih Laščah.

3. Po njegovem nalogu in po nalogu kaplana Polde Toneta ter pok. Jeriča Vladota so domobranci 16. novembra 1943 aretirali Strnad Ido. Pri zasliševanju so jo psovali in pretepali ter ji prizadejali tako težke telesne poškodbe, da je tri mesece bruhala kri. Dne 6. januarja 1944 je bila odpeljana v taborišče Rawensbrück v Nemčiji.

4. Pri pobegu iz partizanskega ujetništva je v družbi treh neznanih pajdašev ubil partizanskega stražarja.

Po vseh človeških in božjih postavah bi moral biti tak zločinec že davno postavljen pred sodišče in obsojen za svoje zločine. Če cerkvene in svetne oblasti ne čutijo dolžnosti, da bi poklicale na odgovor ljudi z okrvavljenimi rokami, potem mora ljudstvo samo izobčiti iz svoje srede te izmečke človeške družbe kajti njihovih rok se ne drži samo kri umorjenih žrtev, ampak kri lastnih bratov. Vsak, kdor se ne odvrne od takega zločinca ali ga celo podpira, molče soglašja z njegovimi zločini in nosi polno odgovornost za to, da zločinec ne prejme svoje zaslužene kazni.

K pisanju „Koroške kronike“

V sodobni družbi igrajo tisk, radio in kino veliko vzgojno vlogo, obenem pa imajo ogromen vpliv pri ustvarjanju ljudskega mnenja. Ljudsko mnenje, to je zavest širokih množic, pa postaja iz dneva v dan odločilnejše ne samo v socialnih temveč prav tako tudi v čisto političnih vprašanjih. Doživeli smo, kako je neodgovorna nacistična propaganda zavedla nemški in avstrijski narod, da sta pozabila na človeško dostojanstvo in se nista ustrašila grozodejstev Hitlerjevega barbarizma, doživeli smo, kako so plačani izdajalci v službi fašizma in nemškega imperializma s svojo štrupeno propagando poglajali slovenski narod v bratomorno klanje. Po vseh teh izkušnjah in spoznanjih je tembolj potrebno, da kritično in pazljivo ocenjujemo tisk, ki prihaja med nas in nas hoče zazibati v brezskrbnost ali nas zastrupljati z brezidejnostjo, z breznačelnostjo in sramotnim izmišljanjem pred današnjo kruto stvarnostjo slovenskega ljudstva na Koroškem.

Nismo čutili potrebe, da bi odgovarjali na sovražne izpade koroških reakcionarnih listov. Naše ljudstvo jih pozna in je vajeno njihovih laži in potvorb, zato jih ne jemlje resno. Iz njih odseva samo to, da se iz najstrašnejše vojne v vsej človeški zgodovini niso ničesar naučili in da skušajo danes vcepljati koroškemu ljudstvu iste puhle velikonemške in pangermanske ideje ter tako sejati razdor v deželi.

Pač pa smatramo za potrebno, da se dotaknemo pisanja tistega lista, ki v naši materni besedi prihaja k nam in ki pod krinko iskrenega prijatelja skuša ovirati in slabiti našo osvobodilno borbo, našo borbo za priključitev Slovenske Koroške k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Naše ljudstvo je v začetku z veseljem pozdravilo ta list v slovenskem jeziku, ker je bilo po tolikih letih na-

silnega izpodrivanja in iztrebljanja naše besede res žejo tiskane besede v domačem jeziku. Toda brž ko je pričel nabirati sodelavce za »Koroško kroniko« manjšinski referent Rudolf Cefarin, smo postali pozorni. In res so nas kmalu pričeli učiti in nam svetovati ti lepi prijatelji naše besede. Nazadnje so nas že kar svarili. Kdo bi se ne spomnil raznih člankov, ki jih je list serviral svojim bralcem namesto uspavalnih praškov, n. pr.: »Kar lepo in tiho in mirno živite, pa boste dobili vse pravice!« In potem smo slišali o velikih »pridobitvah«, o novem šolskem zakonu, o oživitvi Slovenske prosvetne zveze in o poravnavi škode slovenskim izseljencem. Slišali smo, da smo nepopisno navdušeni, ker kaže deželna vlada tako veliko razumevanje za težnje koroških Slovencev. »Koroška kronika« je posvetila kar cele strani člankom o ponovni oživitvi Slovenske zadružne zveze, ki je po ne mali njeni zaslugi še danes nimamo. Višek in krona vseh njenih uspehov pa je »prva slovenska knjiga«, ki je baje zagledala svet ne prej in ne pozneje kot pri »Koroški kroniki« v Celovcu l. 1946. Morali so priti kulturoznosci od ne vem kod, da so nam prinesli prvo slovensko knjigo. Priskutnost takšnega hvalisanja ljudi, ki sploh nimajo pravice, da bi izdajali knjige za slovenski narod, kaj šele da bi ponatiskovali Cankarja, — ne more zavesti koroških Slovencev, da ne bi vedeli, kako je v Celovcu izšlo v teku let nad 19 milijonov slovenskih knjig davno prej, preden so prišli na Slovensko Koroško belogardištni izdajalci. To ve danes ves svet, samo »Koroška kronika« ne. Opozoriti pa je treba še na nekaj drugega, da namreč »Koroška kronika« do danes še ni našla besede za naše partizane, ne za našo osvobodilno borbo, ne za našo najosnovnejšo pravico samoodločbe, ki jo izraža naša želja za priključitev k Jugoslaviji.

Najbolj značilno pa je: brž ko je postalo naše vprašanje svetovnega pomena in vprašanje miru v tem delu Evrope, se je ta iskrena prijateljica, ki je prej tako vestno delila politične nasvete, prelevila v »kulturni list«. Tako so poskušali prevarati naše ljudstvo. Toda takšni poskusi pri nas koroških Slovenceh ne bodo rodili uspeha. Ti dokazujejo le, da je »Koroški kroniki« prav malo mar, kaj bo s koroškimi Slovenci. Zato je in bo ostala »Koroška kronika« tuja slovenskemu ljudstvu na Koroškem.

Mi ne potrebujemo nasvetov. V vojni in do danes vsak dan dokazujemo, da se ne damo zavesti v bratomorne spore, v kakršne so del slovenskega naroda zapeljali plačani izdajalci in brezvestni propagandisti. Z vsoto odločnosti odklanjamo nasvete narodnih izdajalcev, ki bi nas radi učili s »Koroško kroniko«. Koroški Slovenci smo enotni v Osvobodilni fronti, ki nas je vodila v borbi proti nacizmu in tudi danes edina odločno in s polnim uspehom brani naše zahteve. Nočemo poslušati ljudi, ki bi radi odvrnili koroške Slovence od njihovih resničnih življenjskih interesov zdaj v tej, zdaj v drugi službi. Ni nam do nasvetov, o potrebi novega vodstva, kajti naše vodstvo je izšlo iz nas samih, pozna naše težnje in bolečine, je preizkušeno v borbi in neomajno v zvestobi do slovenskega ljudstva.

Vse pisanje »Koroške kronike« je bilo že od prvega dne obsojeno na neuspeh. Težnja, da bi nas v naši borbi uspavala, vnesla med nas neslogo in idejni boj, temelji v naivnem prepričanju, da je na Slovenskem Koroškem danes prav tako kakor je bilo pred narodnoosvobodilno borbo. V tem je osnovna zmeta pisanja »Koroške kronike«.

Druga temeljna zmeta njenega pisanja pa je v tem, da s svojim molkom o ustvarjalnem poletu jugoslovanskih narodov skuša služiti željam vseh reakcionarjev, ki ne želijo, da bi koroški Slovenci izvedeli resnico o najnaprednejši mladi državi v srednji Evropi. V rubriki »Po zemeljski obli« Jugoslavije večinoma sploh ni. Zakaj ne pišejo o njej? Ker bi s tem priznali svoj poraz.

Teh nekaj besed naj velja vsem, tistim, ki bi radi razdvajali slovenski narod in ga s propagando odvrnili od borbe, pa naj bo to glavni urednik »Koroške kronike« bivši SS-ovec Klodwig Paloutz, ali njegov predhodnik, bivši demobranski oficir Čuješ, nacistični propagandist Dolenc Franc ali kdor koli drugi. Koroški Slovenci se samo čudimo, kako je mogoče, da na odločilnih mestih pri listu, ki ga izdaja britanska obveščevalna služba, sodelujejo bivši SS-ovci in drugi, ki jih zavezniška država išče kot vojne zločince.

Koroška V BORB

Naša naloga

Ulčar Jože — Mirko:

»Pavel, kdaj bomo počivali?« se je zadržal nekdo iz kolone.

»Saj bomo kmalu na vrhu, bomo go-ri počili.« se je zlagal Pavel in šel z istim tempom naprej. Čez nekaj časa smo bili že tako trudni, da se nam ni zdelo več vredno zmerjati Pavla, ki je hodil pred nami. Vdano smo mu sledili.

Ko smo se bližali Kočni (sedlo med Stolom in Golico), se nam je odprl razgled in zagledali smo na desni Stol, na levi pa Golico. Sedaj bomo kmalu na vrhu! To nam je dalo novih moči. Videli bomo Koroško, videli bomo kraje, kjer so naši ljudje desetletja vodili ogorčen boj za svoj slovenski jezik, za svojo svobodo. Še sto metrov, še petdeset, še dvajset, še deset in končno — Koroška.

Nihče ni bil več utrujen. Med prvimi sem jo zagledal. Zamaknjeno smo jo opazovali. Bila je lepa, zdela se mi

je kot nevesta, ki se je svatovsko oblekla. Sonce se je nagnilo proti zpadu. Dežela Miklove Zale pa nas je čakala, čakala desetletja in desetletja. Gozdovi so tajinstveno šumeli, Drava se je vila po Rožu in se srebrno lesketala. Gure so nas vabile s svojimi vasicami in veter nam je prinesel pozdrav z Zilje.

Ozrl sem se na levo in uzrl Golico. Takrat je bil prav takšen dan, takrat, ko nam je neznanec govoril kot šolarjem:

»Rečem vam pa, prišel bo čas, ko bo treba zgrabiti za orožje in osvoboditi Beljak, Celovec, Gospo sveto. To bo vaša naloga!« Da, tako je govoril.

Živo sem se spomnil besed tega moža, ki so se začele uresničevati. S puško v roki sem stal na meji Koroške, trdno odločen boriti se tako dolgo, dokler ne bo svoboden Celovec, Beljak, Gospa sveta. Nisem bil sam. Z

menoj so bili tovariši; z menoj je bil ves slovenski narod trdno odločen, da enkrat za vselej obračuna s krivično in sramotno saintgermansko črto in si začrta meje tam, kjer je tekla zibelka slovenstva, tam, kjer so ustoličevali prve svobodne slovenske kneze, tam, kjer je poslednja slovenska domačija. Ne smemo dopustiti, da bi bili Korošci še naprej sužnji Germanov. Pred menoj pa je bila Koroška, ki je že dolgo čakala na nas, da jo prebudimo iz težkega sna in jo zdramimo k svobodi.

Take misli so mi rojile po glavi, ko sem zamaknjeno gledal čez Karavanke. Pa ne samo jaz, vsi, ki smo bili takrat na tistem mestu, in vsi tisti, ki so bili pred nami na podobnem mestu, so se tega jasno zavedali, ko so prestopali krivično mejo, kajti vsak si je mislil samo eno: To je naša naloga!

»Naprej!« Rezek povelje me je zdramilo. Stisnil sem puško, oprtal nahrbtnik in se uvrstil v kolono. 22. okt. 1943 je zapadno-koroški odred pričel operacije.

9. maj 1945. Nemčija je kapitulirala. Enote zmagovite jugoslovanske ar-

made in koroških odredov so zasedale Koroško. Radost, veselje. Kako tudi ne. Saj je vendar svoboda. Ljudstvo nas povsod radostno pozdravlja. Vse se veseli tega velikega dogodka. Po stoletjih suženjstva Korošci lahko zopet s ponosom spregovorijo svojo slovensko besedo. Hlapcev ni več. Narod, ki je bil vseskozi hlapec, je med vojno častno dokazal, da je enakoverden drugim svobodoljubnim narodom, kljub temu, da je majhen in neznanen po številu. V času največjega terorja se je uprl germanskemu nasilju in se v okviru narodno-osvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije boril za svojo nacionalno svobodo in za naziv — človek.

Nešteti grobovi partizanskih borcev, razmetani širom Koroške, nam to potrjujejo. Spet bodo donele slovenske koroške pesmi in ob pomladanskih večerih bodo hodili k dečvam vasovati junaki — partizani. Stari očanci, ki že leta niso bili v mestih, so prihiteli tja in nas s solzami v očeh pozdravljali. Ustanovljene so bile komande mest, odbori OF so začeli poslovati. Slovenska Koroška je bila osvobodjena.

(Dalje)

Praznik dela v novi Jugoslaviji

Kakšno je bilo slavlje prvega maja v bivši Jugoslaviji, nam lepo pove slovenski pisatelj Miško Kranjec v svoji črtici »Na Rožnik«. V Ljubljani je bila — kakor po vsej Jugoslaviji, stara navada, da so prvi maj praznovali delavci kar se je dalo slovesno. Nekaj let po prvi svetovni vojni so prvega maja zjutraj delavci v sprevedu in z godbo korakali na Rožnik, ljubljanski grič, kjer je stanoval Ivan Cankar, glasnik pravic delovnega ljudstva. Rožnik je tako postal prvomajsko zbirališče delavcev, kotichek sredi bujno lepe narave, ki je s svojo zunanjo lepoto in omamnimi barvami povzdignil veliki delavski praznik.

Miško Kranjec pravi o takratnem prvem maju:

»Države ni bilo zraven. Država je v podobi svojih vrlih meščanov dremala sladko spanje za zaprtimi okni in sproščenimi zastori. Kmalu pa se je državi zazdelo tako zbiranje in kričanje delavstva nevarno in je najstrožje prepovedala budnico za ta dan kakor tudi pohod na Rožnik.«

Stara Jugoslavija je ta delavski praznik najstrožje prepovedala. Tudi v Ljubljani je bilo tako. Da bi delavci ne hodili na Rožnik, so prvega maja zastražili vse dohode nanj. Veliko tistih, ki so kljub vsemu hoteli na Rožnik, so policaji zaprli.

Danes, v novi Jugoslaviji, pa na Rožniku ni več policije. Danes slavi vse delovno ljudstvo Jugoslavije svoj prvi maj v svododi.

Ker je ljudstvo edini gospodar v državi in je prvi maj največji praznik delovnega ljudstva, je tudi jasno, da so prvomajske slovesnosti v Jugoslaviji mogočne manifestacije ljudske moči, ljudskega dela in ustvarjalne zavesti.

Stopimo za trenutek v prestolnico Ljudske republike Slovenije, v junaško Ljubljano!

Jutro prvega maja je. Sonce se je vzpelo nad mesto. Če bi se moglo začuditi, bi se to v resnici zgodilo. V drgetavi svetlobi ljubljanske pomladi se kopljejo prenapolnjene ulice. S hiš vihrajo zastave, z oken vise preproge. Venci prepletajo zidove. Zdi se ti, da sanjaš. Toliko cvetja in lepote se je nakopičilo tu, da samo strmiš.

Iz vseh predmestij in vseh mestnih okrajev se vsipajo množice na starodavni Kongresni trg. Kdo bi preštel ogromno število praporov in zastav, ki se pomikajo nad glavami!

Kaj bo zdaj?

Parada?

Parada?

Zborovanje?

Obóje. In še nekaj — tu bo tudi pregled enoletnega dela.

Začenja se spreved. Na čelu spreveda so nosilci državnega grba, nosilci državnih in federalnih republikanskih zastav, nosilci slik Marxa, Engelsa, Lenina, Stalina, Tita. Za njimi stopajo zastavonoše praporov sindikalnih zvez. Vsi stopajo samozavestno, z dvignjeno glavo.

Za njimi in za vojaško godbo prihajajo udarniki. Več sto je teh junakov dela.

Nato pa se vrstijo sindikalne podružnice, ki nazorno kažejo svoje delo v obnovi domovine in uspehe, ki so jih dosegle v prvomajskem tekmovanju. Nobena stroka ne manjka. Tu so železničarji, kovinarji in rudarji, tu so ustanove prosvetnih delavcev, delavci in nameščenci tekstilne in oblačilne stroke. Tu vidiš skupine kmetov, ki kažejo svoje delo na polju, gradbene delavce, kemične delavce in še neštete druge.

V mogočnih osmerostopih se pomika spreved mimo množice, mimo tribune, kjer so zbrani predstavniki ljudske oblasti, armade in znanosti.

Seveda je v sprevedu tudi mladina. Delavci, kmetje in študenti — vsi korakajo skupaj, vedrih lic in žarečih oči.

Saj je prvi maj!

Tri ure ali kaj bo trajal mimohod. V sprevedu in v špalirjih je najmanj sto tisoč ljudi. Nad vsem se pa preliha čisto slovensko nebo, proti kate-

remu donijo zvoki nešteti godb, ki vžigajo v srca dobro voljo in dajo nogam prožnosti. Vse je prav za prav ena sama radost!

In ko je spreved končan, je zaključen šele uradni del slavnosti. Rečem »uradni«, čeprav ta beseda nima nobene zveze s kakršno koli prisiljenostjo. Nasprotno! Na proslavi prvega maja vidiš toliko sproščenosti in veselja, da občutiš, kako globoka in kako lepa je s krvjo priborjena svoboda.

Jutro se umakne poldnevu, popoldan mirno zraste v večer. Tedaj pa zažari slovenska prestolnica v tisočerihih lučih in v noč švigajo neštete rakete v vseh barvah.

In tako, kot je v Ljubljani, je prav povsod, v vsakem mestu, v vsakem kraju Jugoslavije. Seveda je največja prireditev v Beogradu. Tam je tudi velika vojaška parada pred maršalom Titom.

Prvi maj je postal v novi Jugosla-

viji splošen narodni praznik. Letošnji prvi maj pa je še posebno pomemben, kajti narodi Jugoslavije ga slavijo v trenutku, ko je Ljudska skupščina sprejela zakon o prvi jugoslovanski petletki. Prvi maj je zato pravi mobilizacijski dan za tisto veliko nalogo, ki se imenuje petletni načrt.

Delovno ljudstvo in delavci vsega sveta!

Borite se proti vojnim hujskačem za trajen mir! Naj živi prijateljsko sodelovanje med narodi!

Razkrivajte napadalne načrte imperialistov! Razkrinkujte netilce nove vojne, stojte na straži miru!

Brez boja proti fašizmu ni demokracije. Proč z lažnimi demokrati, ki podpirajo fašiste! Naj živi popolna zmaga demokracije nad fašisti in njihovimi zaščitniki!

Naj živijo narodi, osvobojeni fašističnega jarma, ki so odločno nastopili pot demokratičnega razvoja!

(Iz proglasa Centralnega komiteta KP ZSSR za 1. maj 1947.)

PRVI MAJ V MOSKVI

Moskovčani vstanejo vsako jutro 1. maja vedno bolj zgodaj kakor po navadi. Saj je to eden največjih praznikov v letu. Ljudje napolnijo vse ulice in trge in vesele pesmi donijo po razkošno okrašenih ulicah. Veliki sprevedi, ki jim ni nikjer videti konca, se raztezajo tja do Rdečega trga. Tako je bilo leto za letom in samo ta najstrašnejša vojna vseh časov je lahko za nekaj časa pretrgala tradicijo veličastnih prvomajskih proslav.

Človeštvo se sedaj po dobljeni vojni bori za mir. Kakor pred vojno, tako se tudi sedaj Rdeči trg odene za 1. maj v praznično obleko. Kdo ne pozna Rdečega trga vsaj po imenu? To je najlepši in najživahnejši trg v Moskvi, središče sovjetske prestolnice — tako kot je bil v starem Rimu središče Forum. Na to mesto valovijo kakor svetlobni žarki proti optični leči milijoni in milijoni ljudi. To ni nič slučajnega, kajti Rdeči trg je srce Moskve. Visoki nazobčani kremeljski zidovi stoje tam že od druge polovice 15. stoletja. Najstarejši del mesta, ki ga obkroža zidovje, se imenuje Kremelj, kar pomeni isto kot neosvojljivi. Mnogo viharjev domovine je zabučalo nad velikim mestom, toda mesto je prestalo vse preizkušnje. Pred Moskvijo, pa tudi sredi mesta, prav na Rdečem trgu je bilo že mnogo bojov s tujimi osvajalci, ki so napadali Moskvijo. Leta 1812 je videl Rdeči trg nagli Napoleonov beg iz Moskve. Adolf Hitlerja zgodovina prav ničesar ni naučila; in ne glede na težke dogodke tistih dni so 7. novembra 1941 udarjali samozavestni koraki sovjetskih vojakov po Rdečem trgu, ko so korakali pred Stalinom v mimohodu naravnost na bojišče v prve obrambne linije.

Rdeči trg obdaja cela vrsta zanimivih in lepih poslopij. Tukaj je vsak

kamen zrcalo zgodovine. Tuji novinar je o njem napisal tole:

»Kremelj in Rdeči trg se lahko kosata s sleherni stvarjo na svetu, kar se tiče lepote, čara in barvitosti.«

Na Rdečem trgu je tudi katedrala sv. Vasilija, ki so jo zgradili v 16. stoletju. Ta spomenik staroruskega stavbarstva s svojimi mnogovrstnimi, v čudovitih barvah svetlikajočimi se kupolami, se nam dozdeva kakor ruska narodna pravljica, ki je okamenela.

Na tem trgu je še mnogo drugih znamenitih zgradb. Kdo ne pozna kremeljskega stolpa in njegove ure? Rdeči trg je gotovo najprimernejši okvir za vse velike slavnosti sovjetskega ljudstva. Poglejmo, kako je tam 1. maja!

Ura na Kremlju bije: en, dva, tri... Svečana tišina zaliva ves ogromni prostor, kjer so pripravljene čete za paradu. Uvrščene so v velikanske četverokotnike. Zadnje sekunde minevajo in zdaj se je slavnost pričela. Parada. Po vsej širini nepreglednega trga korakajo v strnjenih vrstah vojaki in se valijo z ropotom motorizirane enote. Nad njimi pa v zraku bobni na stotine letal. Nehote se mora človek spomniti na to, da je ob prvi obletnici ustanovitve sovjetske oblasti leta 1918 letelo čez trg eno samo letalo. Od tedaj je steklo mnogo vode po reki Moskvi.

Paradne koračnice velikanskega vojaškega orkestra, ki šteje nič manj ko 1.200 mož, polagoma izzvenevajo. In zdaj se že bliža Rdečemu trgu široki veletok ljudstva.

Rdeči trg valovi in kipi, viharne ovacije je čuti. Ljudstva je toliko, da te spominja na pomlad, tedaj ko narastejo vode. In vendar korakajo vsi ti ljudje mimo tebe v takem redu in miru! V njihovem dihu je moč in samozavest. In ta veletok gre skozi Rde-

či trg nepretrgoma in brez konca tri ure, štiri, pet...

Kot simbol ene družine sovjetskih narodov nosi delovno ljudstvo na čelu spreveda grbe zveznih republik. Napisi in transparenti, ki jih ni mogoče prešteti, pa pripovedujejo o uspehih v proizvodnji, kažejo pa tudi cilj, h kateremu bo korakalo delovno ljudstvo v naslednjih petih, petnajstih letih.

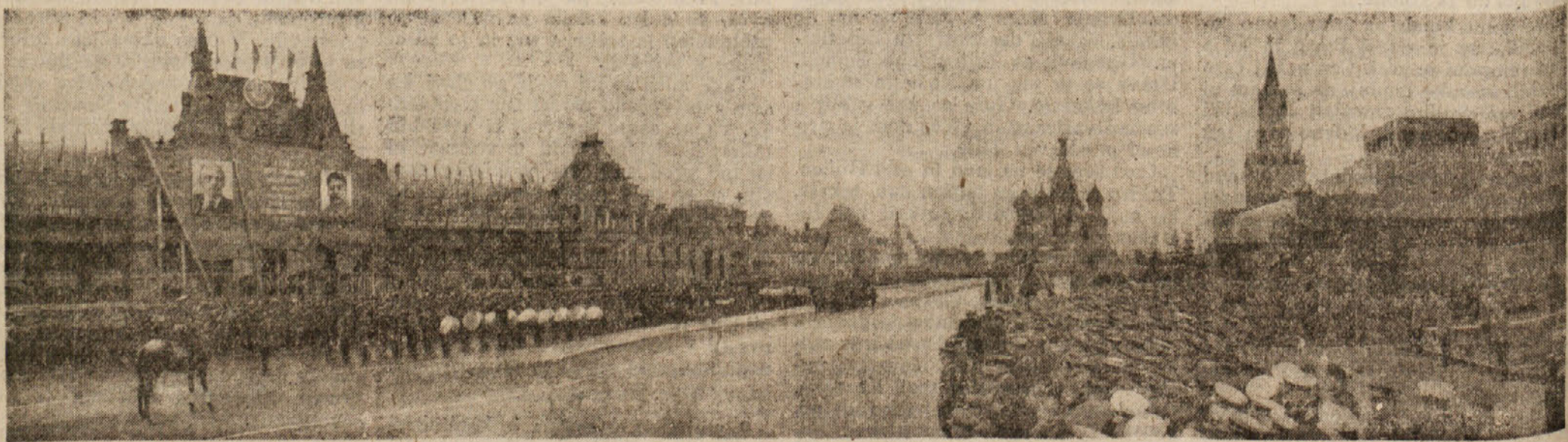
Mimo korakajo delavci tovarne manufakture, ki je v letu dni izdelala en milijon tkanine več, kot je bilo v načrtu. Mimo korakajo junaki dela. Moskvja ploska svojim najboljšim delavcem in jih odlikuje s tem, da jim ponudi častno mesto v sprevedu. To so navdušeni, nepozabni prizori.

Pred 50 leti se je pri prvi ilegalni proslavi 1. maja zbralo 250 ljudi. Tedaj je bil to, pod najhujšim terorjem reakcije, zelo velik uspeh. Prvega maja 1941, na predvečer vojne, pa je demonstriralo na Rdečem trgu več kot en milijon 800.000 moskovskih mož, žena, mladincev in mladink.

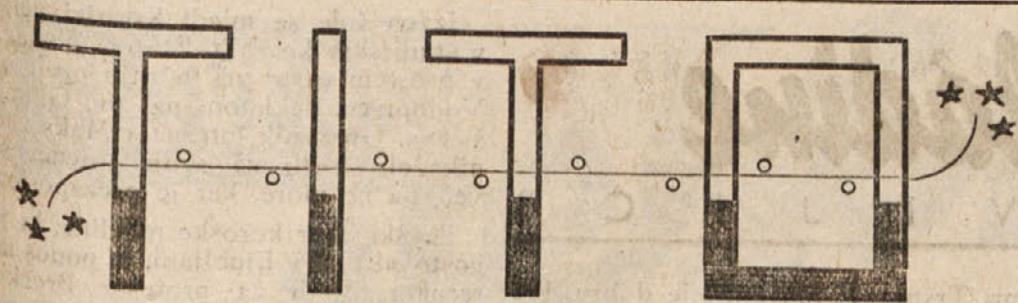
Vsak 1. maj prinese nekaj novega, svojstvenega. Letošnji 1. maja je v znamenju veličastnih ustvarjalnih idej na vseh področjih mirne izgradnje. Spet bodo šli milijoni ljudi v sprevedu čez Rdeči trg, da bodo pokazali svojo moč in svojo voljo, da živijo v miru in svobodi. Inozemski pesnik, ki se je udeležil prvomajškega slavlja v Moskvi, je svoje občudovanje izrazil s pesmijo, ki pravi:

„Ne, brez brambe ni Sovjetska zveza: Trg Rdeči res je — trg moči!“

Pri tem je gotovo mislil na radost sovjetskega ljudstva na praznik prvega maja. Resnično, tudi po radosti ljudstva je mogoče spoznati njegovo nepremagljivost.

Prvomajska parada na Rdečem trgu v Moskvi

»Ljudska pravica« je ob desetletnici KPS objavila članek, v katerem Leskošek Franc-Luka, minister za industrijo vlade LRS, opisuje svoje spomine na maršala Tita. Iz članka posnemamo naslednje odlomke:

»Kdaj si se prvič srečal s tov. Titom?« sem vprašal. Luka se je zamislil, a žena je naglo odgovorila: »To je bilo jeseni 1935. Prišel je na naš dom v Mostah.«

»Jaz ga do takrat nisem poznal«, je nadaljeval Luka. »Zato mu nisem mogel takoj zaupati. On je to takoj občutil. Preprosto in iskreno kot partijec partijcu mi je povedal vrsto zaupnih partijskih stvari. Dejal je tudi, da ga je napotil do mene tov. Kardelj. Vse to in zlasti sam njegov nastop je kmalu razbil moje nezaupanje.«

Nato se večejo moji spomini na Tita na dolgo vrsto sestankov, partijskih konferenc in posvetovanj vse do leta 1941. Tito je bil v zgodnji spomladi 1936. pri Sv. Petru pod Sv. gorami; na tej konferenci nas je bilo tudi nekaj delegatov iz Slovenije, po večini pa so bili iz drugih pokrajin. Leta 1938. je bila partijska konferenca nad Sv. Pavlom v Savinjski dolini; nato še istega leta nad Št. Lenartom nad Trbovljami. Tudi veliko partijsko posvetovanje za vso državo je bilo istega leta in to pod Šmarno goro. Leta 1940. je bila večja konferenca v Volglah nad Vinjem pri Lazah, konferenca v Leskovcu pri Krškem in partijsko posvetovanje na Lisci. Na vseh teh konferencah je bil Tito. Na nekaterih so bili tudi Rankovič, Djilas, Milutinović in drugi. Poleg tega je v tem času imel konference in posvetovanja tudi na Hrvaškem, v Dalmaciji, v Srbiji in drugod. Povsod je gradil Partijo.«

»Tito je stalno opozarjal na tri, štiri stvari: na boj za enotnost delavskega razreda, ojačanje in čistost partijske organizacije, nacionalno enotnost v boju proti zunanemu imperializmu in velikosrbski hegemoniji. Na vseh konferencah, sestankih in posvetovanjih je govoril o tem.«

»Kolikšno važnost je polagal na delavski razred! Stalno me je izpraševal o razvoju sindikalnega gibanja, govoril je, kolikšne važnosti je okrepitev sindikatov, kakšne važnosti je borba za kruh. Ko smo okrepili in obogatili odhajali s konference na Gorjušah, je na poti dejal: »Dobro je bilo, samo premalo je bilo delavcev!« Tako je Tito skrbel za delavstvo.

Enotna fronta delavskega razreda, okrepitev Partije z delavskimi elementi, to je stalno, stalno poudarjal. Prav tako je stalno na vseh konferencah opozarjal na potrebo borbe za pridobitev širokih množic...«

»Kakšne značilnosti si opazil pri tovarišu Titu?«

»Bil je človek hitrega dela. Hitro je spoznal situacijo in jo razumel, ni mu bilo treba mnogo pojasnjevati. Zelo pa se je trudil, da bi stvari drugim pojasnil. Toliko časa je pojasnjeval, da si razumel. Pri tem ni štedil s časom, predvsem ne pri teoretičnih stvareh.«

»V svojih načrtih je bil dosleden, precizen, stvaren. Kar koli si je postavil za nalogo — zato je storil vse, da bi jo izvedel. Nekoč, pozimi je bilo, smo imeli z njim dogovorjen sestanek na Lisci. Prišli smo tja po raznih poteh, a Tita ni bilo, ker je bil zadržan v Zagrebu. Mi smo se sami razšli. Nekaj dni nato pa je prišel Tito v Ljubljano k meni in podal ostro kritiko, zakaj nismo čakali... Morali bi čakati. Četudi je bilo njemu kot ilegalcu zelo težko potovati, se je vendar — v smučarski obleki in s smučmi — pripeljal v Ljubljano. Hotel je na vsak način izvesti, kar je bilo sklenjeno v načrtu, a zamujeno na Lisci.«

Za Tita ni bilo poti, ki bi bila predolga ali pretežka. Nikdar ni vprašal, kako daleč je, temveč vedno, kje je,

da je imel orientacijo. Ni se bal truda, ne noči, ne dežja; glavno je bilo, da je opravil svoje delo.«

»Imel sem vedno občutek, da ne poznam tako dobrega poznavalca ljudi kot on. Na nekega človeka, ki je bil takrat še v Partiji, Tito ni dal prav nič. Pozneje se je izkazalo, da je ta človek postal izdajalec. Odličen poznavalec ljudi — to je Tito. Vedno sem bil prepričan, da ga ni mogoče prevariti.«

Zelo veliko je dal na to, kako se je kdo obnesel na policiji ali pred sodiščem. Ni vprašal samo, ali je izdal kaj ali ne, temveč: »Kako je branil interese delovnega ljudstva na sodišču?«

Njegova kritika naših napak je bila zelo ostra. Vendar je bila vedno taka, da si bil po njej okrepljen, bila ti je v veliko pomoč. Iz te kritike, pa naj je bila še tako ostra, je bilo videti ljubezen in toplino. Pri njem ni bilo jeze ali sovraštva, temveč zgolj skrb za nego in vzgojo naraščaja, želja, da bi se razvili. Značilna za Tita je velika ljubezen do kadrov in neprestana vzgoja kadrov. Kadar je podal kritiko mojega dela, me je na koncu prijateljsko vprašal:

»No Franc, da-li če sada biti dobro?«

»Dobro če bit!« sem odgovoril. Čutil sem na dnu ostre kritike njegovo človeško toplino.

Pri njem ni bilo protekcije za nikogar. Cenil je samo delo in predanost.

Zelo je upošteval samokritiko. Cenil je iskrenost in sovražil pretvarjanje. Silno je gledal na čistost Partije, na partijnost, zahteval je predanost in samozatajevanje. Zato pa smo tudi uspeli v narodnoosvobodilni borbi, ker je on v nas visoko dvigal te odlike komunista.«

Republiški proračun Slovenije

15. aprila tega leta se je sestala Ljudska skupščina LR Slovenije, da bi odobrila letošnji državni proračun. Finančni minister LRS Zoran Polič je v svojem govoru nakazal bistvene razlike med drž. proračuni stare Jugoslavije in med sedanjim državnim proračunom. Medtem ko je državni proračun v stari Jugoslaviji posvečal glavno pozornost izdatkom za birokratično državno upravo, je sedanjí proračun po svojem bistvu in sestavi proračun načrtnega gospodarstva, nekakšen osrednji finančni sklad, iz katerega bodo črpali sredstva za pospešen razvoj industrije, za dvigovanje usposobljenosti strokovnih kadrov in s tem za pospešeno ustvarjanje blaginje najširših ljudskih množic.

Predlog državnega proračuna LRS za leto 1947 znaša 3.223.883.000 dinarjev. Od te vsote odpadeta na republiški proračun dve milijardi 514.518.000 in na proračune ljud-

skih odborov 709.365.000 dinarjev. Glavni del republiških izdatkov, in sicer 47,28 odstotka na investicije in obnovo. Glavna sredstva republiškega finančnega sklada so torej namenjena razširjenju produkcijskih sredstev, ki bodo lahko v večji meri zadovoljevala široke potrebe ljudstva, hkrati pa ustvarila pogoje za večje državne dohodke. V skladu s temi težnjami so najvišji izdatki predvideni za ministrstvo za industrijo in rudarstvo, in sicer 28,56 odstotka. Na drugem mestu je ministrstvo za prosveto s 15,54 odstotka in na tretjem mestu socialna zaščita z 10,60 odstotka. Za upravne stroške po vseh republiških ustanovah odpade samo 159.575.000 ali 6,3 odstotka republiškega proračuna. Ta številka najbolj jasno dokazuje, kako temeljito se je spremenila vsebina državnega proračuna v novi Jugoslaviji in da upravni izdatki niso več bistvena zadeva, temveč samo pripomoček

pri izvrševanju glavnih gospodarskih nalog.

Minister Polič je nato podal bežen pregled gospodarske delavnosti v preteklem letu in dejal: »Ugotoviti moramo, da v Sloveniji vsa leta stare Jugoslavije nismo gradili toliko tovarn kakor samo v letu 1946, pa najsi bodo to strojne tovarne, elektrarne ali usnjarne. Prav tako v dvajsetih letih ni bilo elektrificiranega toliko podeželja kakor sedaj v enem samem letu. V istem času smo zgradili tudi več cest in pri tem ni ostalo kakor v stari Jugoslaviji samo pri načrtih in velikih obljubah. Kljub težki prizadetosti po štiriletni vojni proti okupatorju in domačim izdajalcem smo v letu 1946 prekosili gospodarsko dejavnost stare Jugoslavije. Nova, ljudska oblast je dokazala svojo življenjsko sposobnost in ustvarile pogoje za nadaljnji gospodarski napredek naših narodov.«

Nacistični zločinci v Avstriji na „prisilnem“ delu

Naslednji primer zelo zgovorno kaže stanje, ki vlada v avstrijski sodni upravi:

Eden vidnih avstrijskih vojnih zločincev, bivši SS-Standartenführer in nacistični podžupan Dunaja Franz Richter je zaradi svojih zločinov sedel v avstrijskih zaporih. Pred nekaj dnevi pa je nemoteno odšel in se ni več vrnil. Pobegnil je.

Richterja in še nekatere druge višje nacistične funkcionarje, ki bi morali biti stalno v ječi, so določili za „prisilno“ delo zunaj zapora. To delo pa je bilo samo preveza, da so lahko uživali v brezdelju in skoraj neomejeni svobodi gibanja. Za delo določeni čas so prebili s sprehodi po dunajskih ulicah, z obiskovanjem kinematografov, gledališč in celo kavnar. Često so se ustavili tudi v raznih pisarnah in uradih, kjer so sprejemali obiske. Tako so lahko vsak dan nemoteno občevali s svojimi sorodniki, tudi s svojimi nacističnimi prijatelji so vodili zaupne razgovore brez skrbi, da bi jih kdo slučajno poslušal ali pa celo nadzoroval.

Obiskovalci so pri svojih obiskih prinašali s seboj tudi polne nahrbtnike. Tu je bila poleg raznih živil tudi civilna obleka za te „delavce“, kajti pri belem dnevu se vendar ne morejo v kazenski obleki sprehajati po dunajskih ulicah. V poznih popoldanskih urah so se vrnili zopet na svoje „delovno“ mesto, od koder jih je avtomobil odpeljal nazaj v zapor. Med njihovimi sprehodi so plačani namestniki opravili delo, ki bi ga ti „delavci“ morali sami opraviti.

Tako je Richter nedavno odšel na svoj običajni sprehod in se ni več vrnil.

Uradno poročilo pravi, da je kaznjence pri odhodu na delo in pri povratku v zapor stalno spremljal stražnik. Tega stražnika so sedaj zaprli. Mož, ki je spremljal nacistične zločince, je bivši policist, ki je bil odpuščen iz policijske službe zaradi svoje nacistične preteklosti. Njemu so dodelili to odgovorno nalogo, da spremlja nacistične zločince.

CIRIL KOSMAČ:

SREČA

Kolikor se spominjam, se v naši vasi niso nikdar prida ukvarjali s srečo. Če so hrepenili po njej, so hrepenili skrivaj, javno in glasno o tem niso govorili. Še besedo sreča so po navadi uporabljali samo v nesreči. Kadar je komu pogošel hlev, so skoraj vselej rekli: »Prav za prav je imel srečo. Lahko bi mu bila zgorela tudi hiša, saj je bilo vetrno.« Če je kdo tako nesrečno padel, da si je zlomil nogo, so ga tolažili in modro dodajali: »Saj je imel še srečo. Lahko bi bil padel na glavo in si zlomil tilnik; priletel bi bil na sence in pri priči izdihnil.«

Te vrste sreča je kaj pogosto zahajala v našo vas in z odprto roko delila svoje darove. Mene je prvič doletela, ko sem bil star kakih sedem let.

Na naši kašči je bilo šest kolovratov še iz tistih sivih dni, ko je živel in predla mati mojega očeta. Vsako nedeljo smo se otroci iz sosesčine zbrali, šli na kaško in se razrasli v Garibaldije, Lavdone, Radeckije in generale, ki smo jih poznali iz pripovedovanja starega očeta in iz prelepe knjige »Naš cesar«, ki jo je napisal c. kr. učitelj Jožef Apih. Tam smo uprizorjali velike bitke. Mahali smo s sabljami, ki jih je bilo tiste čase kakor fizioloških rakelj na vratovih njiv, in vrteli kolovrate, ki so bili naši topovi. V eni teh bitk sta se v višku sovražnosti dva topa preveč približala; zadela sta drug ob drugega, in stari, črvivi kolesi sta se raztreščili. Kos oboda mi je z vso silo priletel v čelo, da mi je desno

oko na mah zakrila velika podplutba. Zakričal sem in planil po stopnicah. Pritekla je mama in, ko je videla razdejanje in kri na mojem obrazu, presenetljivo kriknila. Pograbila me je in odvedla k žlebu, kjer mi je skrbno izprala obraz. Potem je z velikim strahom počasi dvignila oteklino, ki mi je visela čez oko. Ko je videla, da je oko zdravo, je sklenila roke, pogledala proti nebu in veselo kliknila:

»Bog in sv. Lucija, kakšna sreča, lahko bi bil pri priči oslepel!«

Prišlo so sosedje, opletale z rokami in jezikom ter dokazovale, da me je res doletela velika sreča. Vse popoldne sem ležal za hlevom pod pušpanovim grmom, tiščal na oteklino renčelico in razmišljal o sreči, ki me je še čakala; zvečer sem bil tepen, da ne bom več po nemarnem skušal božje previdnosti. Drugi dan je mama pekla kruh in, ko je belila peč, so v njej zgoreli vsi stari kolovrati — vsi naši topovi.

Kake druge vrste sreča pa je le poredkoma zašla k nam. Zdi se mi, da je naši ljudje niti poznali niso — in je še vprašanje, če so sploh vedeli zanje. O srčnih zadevah niso mlatili prazne slame; napili so se žganja, preklinjali

in se zjokali ali pa so se znesli nad svojim sovražnikom. Če pa je kdo le preveč klavrno usmajal po cestah in po polju ter žalostno stokal nad bolečinami srca in podobnimi težavami, so se mu nasmehnili, zamahnili z roko in dejali:

»Potrpi in nikar si tako ne ženi k sreči. Prej ali slej bo že tudi tebe doletela sreča, kakor pravi Strežek.«

Strežek je bil majhen in droban možicelj, ki ga niso jemali prav resno. Nekateri so celo trdili, da se mu kolesca ne vrte v pravo smer, in so mu v šali večkrat nasvetovali urarja. Matija pa se je na vse take opazke samo široko smejal in trdil, da bo prej ali slej tudi njega doletela sreča.

»Bog že ve, zakaj je tako prav,« je ponovil stavek svoje, bogu vdane matere.

Strežkova bajta je stala sredi vasi in je bila najснаžnejša hiša v fari. Znotraj in zunaj lepo pobeljena, okna umita, podi poribani, police polne najrazličnejših rož. Za vse to pa je skrbela Strežkova mati, ki je sodila med tiste naravnost čudežne ženske, ki si znajo iz nič usvariti udobno življenje ali bogastvo na drobno, kakor bi temu lahko rekli. Ni imela ne vrta ne njiv in ne polj, pa je kljub te-

V domu koroške mladine

V R A D O V L J I C I

Počasi se iz popkov na drevju izvija svetlozeleno listje. Bezeg v radovljiških vrtovih nastavlja cvetje, s polj diši po sveže zorani zemlji. Na planinah je še sneg.

Krajnarjeva Ivanka, ki je v učilnici igrala klavir, se je zazrla skozi okno. »Gotovo je tudi pri nas že pomlad. Na Koroškem je še lepša ko tu.« Šestnajst deklet se je zamislilo. Šestnajst gojenk »doma koroške mladine« v Radovljici se je spomnilo na domačo, na koroško pomlad.

Kdaj bomo lahko pogledali domov brez zaprek in brez strahu, da nas tam odvedejo v zapore?

Šestnajst deklet in osemnajst fantov, ki so jeseni 1945 prišli v Radovljico in so stari zdaj povprečno od petnajst do osemnajst let, nestrpnost čaka priključitve Slovenske Koroške k Jugoslaviji. Prišli so v slovenske šole. Zato so tu, ker na Koroškem Slovenci nimajo svojih šol in ker jim ne dajo tega, za ker so se borili in umirali kot partizani, talci in v zaporih. Doma so mladi Korošci večinoma v Podjuni, v Rožu in na Zilji. Ko bodo doštudirali, se bodo vrnili domov. Nekateri pa se nameravajo vrniti na Koroško po priključitvi in bodo potem študirali doma.

Ivanka je zaigrala »Gor čez izaro«. Ko je vstala od klavirja, je bila v njenem obrazu neotroška žalost. Ivankin oče je v zaporih. Že več kot eno leto. Prej je bil zaprt v Celovcu, od januarja letos pa je v Grazu. Dobil je dve leti ječe, ker je zaveden Slovenec, pa ga je nekdo ovadil, češ, da je skrival orožje. Doma nimajo ničesar svojega, živeli so od očetovega zaslužka. Zdaj ko tega ni, se za dom žrtvuje Ivankina sestra. Ivanka mi je pokazala sestrino pismo: »Pošiljamo ti atovo pismo. Tvojega je sprejel. Ne moreš si misliti kako je ponosen nate, ki si v svobodni Jugoslaviji. Občuduje te, ko tako lepo pišeš in že toliko znaš. Težko čaka priključitve Koroške k Jugoslaviji in tudi Tebe bi rad zopet videl. Tebi je lepše ko nam. Vedno moramo biti pripravljeni na fašistične izpade. Ne dajmo nam miru. Toda tudi mi ne bomo odnehali. Hočemo k Jugoslaviji...« Anica je šivilja, hodila je v nemške šole, vendar piše sedaj slovensko skoraj brez napak. »Doma smo vedno govorili slovenski in pri drugih hišah prav tako. Stare ženske nemški niti ne znajo.«

Oče Smolnikove Pepce je bil v celovških zaporih, brat pa pri partizanih.

Kobelova Rezka iz Pogreč v Podjuni je izgubila v borbi za svobodo tri brate, Janeza, Franceta in Stanka. Doma ima samo še mamo in sestro, ki sta ji pisali pred kratkim, da je na Koroškem hudo. Sestra je omenila, da bi ji rada pisala o vsem, kar se dogaja, pa si ne upa. Boji se cenzure in orožnikov, ki jima z materjo ne dajo miru. Čužejeva Pepca iz Št. Jakoba v Rožu bo šla v trgovsko šolo. Po končanem šolanju se bo vrnila na Koroško. Delati želi pri pokrajinskem ali okrajnem odboru Osvobodilne fronte. Tudi oče Cankarjeve Mojke iz Področice je bil partizan. »Saj ni bil samo on,« pravi Mojca, »mnogo naših ljudi je šlo v partizane.«

Gretici je pisal njen brat Cvetko med drugim tudi kaj vse počenjajo s Slovenci in kako se slovenski mladini godi v šolah. »V nedeljo smo imeli v Dobrli vasi prireditve. Na občini in na pošti smo nalepili slovenska vabila. Pa so nam jih v dveh dneh vsa odstranili. Pri nas v šoli je vse nemško, a smo skoraj sami slovenski otroci. Samo dve uri na teden imamo slovenščino. V šoli nas Slovenci zmerjajo z banditi. Mene so zmerjali tako, da je moral oče poseči vmes — srečna si, ker si v slovenski šoli...«

Mati Kuharjeve Zofke je bila pri avtomobilskem napadu v Celovcu težko ranjena. Slabotna in bolna je prišla pred nekaj dnevi iz bolnišnice, je Zofki sporočil oče. Zofkina mati in brat sta bila partizana, Zofki, ki je bila med tem sama doma, je ostala v spominu posebno borba, ki je bila na njenem domu. Tako je bilo po njenem pripovedovanju.

»Mati in starejši brat sta bila v partizanih. Za očeta že dolgo nismo vedeli. Nekega večera so prišli k nam tizani, med njimi naša mati.«

Trudni od dolge hoje so hoteli počivati. V vasi pa je bil izdajalec. Zjutraj je bila naša hiša obkoljena. Bila je huda borba, nekaj partizanov je padlo, ostale pa so ujeli. Med njimi tudi našo mater. Nemci so streljali tudi name, ki sem pestovala malega bratca, pa me niso zadeli. Potem so mater odpeljali v celovške zapore. Z bratom, ki je star sedaj devet let, sva skrbela za dom. Pomagali so nama člani Osvobodilne fronte. Zdaj hodi brat v šolo, kjer se mora učiti nemščine. Doma pa ga učijo brati in pisati po naše.«

Vogličeva Dora je v internatu edina Primorka. Najmlajša je in doma nekje

pri Trstu. »V Sloveniji je dobro. Pri nas pa ni tako«, pravi »Moj oče in brat sta bila v partizanih. Ko je prišel iz vojne, je bil na Jesenicah, in ko je prišel nekoč domov, so ga zaprli. Dva meseci je bil v ječi.« Dora in mlade Korošice se dobro razumejo. Vse hrepenijo domov, v kraje, kjer se je zavedno ljudstvo borilo za svobodo, ki mu jo še vedno kratijo.

Iz dekliske učilnice je razgled na planine, na okolico Radovljice in na veliki vrt, ki spada k internatu ter ga obdeluje mladina. Vsak ima svoj košček grede, tudi fantje. Dobil so knjige, iz katerih se učijo umnega vrtnarstva. Na vrt so zelo ponosni. Pridelati hočejo mnoga zelenjave, s katero bodo zalagali svojo kuhinjo in najlepše rože, ki bodo krasile prostore njihovega »doma«.

Skoraj vsi mladi Korošci, fantje in dekleta, so že izbrali svoje poklice. Največ se jih je odločilo za učiteljske. Učili bodo na Koroškem. Kot učitelji bodo lahko dali rojakom največ.

Biser Matevž je dijak četrtega razreda gimnazije. Jeseni bo šel na učiteljske. Resen fant je. Njegovi bratje Janez, Srečko in Marko so bili pri partizanih, on pa s starši od 1942 do konca vojne v taborišču. Mnogo je pretrpel, zato še bolj ljubi svojo zemljo in svobodo. Oče Slugovega Jožeta je bil v Dachauu. »Zdaj pa imajo vedno kaj proti njemu. Mogoče so ga še celo zaprli, ker že precej časa nisem prejel pošte od domačih.« Petje Tone je prinesel s seboj harmoniko. Ko jim je dolgčas po domu, se zbero v učilnici. Tone zaigra kako domačo, ostali pa pojo in z narodno ter s partizansko pesmijo, ki veruje v lepšo bodočnost Koroške, odganjajo domotožje.

Milan in Svitko sta doma iz Dobrle vasi. Svitko bo strojni inženier. Že zdaj riše razne načrte. S Pušnikovim Nandijem iz Goselne vasi delata modele letal in v modelarstvo uvijata tudi ostala tovariše. Milan bo živinozdravnik, kakor njegov oče. Tudi za pravico in zatirano ljudstvo se bosta Milan in Svitko borila po zgledu svojega očeta. Ko bo Koroška svobodna, bo Milan nadaljeval šolanje doma.

Zadnje pismo njune matere je vse polno lepega pričakovanja »Mi imamo veliko upanje, da se bo kmalu podrla ta velika stena med nami. Potem, otroka moja, bo izpolnjena naša največja želja — prišla bo svoboda.«

prve so trdile, da je otrok suhega, druge pa, da je debelega Mateliča. Uranjkarica pa je s svojim dolgim jezikom združila kar obe mnenji.

»Ne rečem dvakrat, da ni obeh,« je rekla in glasno useknila svoj čokatinos v predpasnik. »Ta dva kramarska fakina sta naprtila Strežku to srečo samo zaradi tega, da bi imela v naši dolini nekakšno zakonsko podružnico.«

Strežka so te govorice nekoliko vznemirile; neke nedelje, ko je prišel od mame s polnimi ušesi čenč, je tudi nastopil, kakor pravimo. Toda Katarina ga je tako milo pogledala, da so mu solze zalile oči. Od takrat naprej je stal ure in ure ob zibki in strmел v Tinko, ki je grizla svoje rožnate pesti in ga opazovala z drobnimi, za spoznanje škilastimi, črnimi očmi. Nasmehnil se ji je in šel po vasi; njegov korak je bil mladosten in vedre njegove oči.

»O, ti moj bog ti,« je govoril sam s sabo in kimal z glavo. »Komaj tri mesece ji je, pa se ti že smeje. Ah, tega otroka bo odletela še velika sreča.«

In se je radostno smehljaj sredi prazne opoldanske ceste.

Tinka pa je rasla, se višala v naročjih ter se malo jokala in veliko sme-

Izven šole se mladi Korošci učijo v študijskih krožkih. Fantom pomaga v prostem času pri učenju profesor Vodopivec, dekletom pa tov. Glumišičeva. Upravnik internata Maks Žitnik želi storiti za svoje gojence še več, pa ne more, ker je prezaposlen.

Pevski zbor koroške mladine, ki je gostoval tudi v Ljubljani, je ponos internata. Vodi ga profesor Brečko. Učiteljstvo pomaga mladini tudi pri pripravi za kulturne prireditve in pri fizikulturi.

Po končanem šolskem letu bodo šli mladinci na progo Samac—Sarajevo. Njihovi tovariši, ki so bili na mladinski progi lani, študirajo letos v Kranju in v Ljubljani na višjih razredih gimnazije in na učiteljsku, nekateri pa so že v službi.

Življenje v »Domu koroške mladine« v Radovljici je pestro in polno vere v lepšo bodočnost Slovenske Koroške. Bodoči prosvetni delavci, ki se vzgajajo v domu, bodo prinesli svoji zemlji novega duha, novo pesem, delo in napredek, ki go spoznavajo v novi Jugoslaviji. M. P.

TA TEDEN

SE SPOMINJAMO

1. 5. je praznik delov. ljudstva vsega sveta.
2. 5. 1945 sta pričela Koroški in Koprski odred prodirati proti Celovcu.
2. 5. 1945 je herojska Rdeča armada v celoti zasedla Berlin.
2. 5. 1944 se je pričel v Drvarju II. kongres USAOJ-a. Trajal je do 5. maja.
3. 5. 1881 je umrl v Ljubljani pisatelj Josip Jurčič.
5. 5. 1945 je bila v Ajdovščini sestavljena prva Narodna vlada Slovenije.
5. 5. 1818 je bil rojen Karl Marx, genialni voditelj in učitelj svetovnega proletariata.
5. 5. 1846 je bil rojen Henrik Sienkiewicz, znani poljski pisatelj zgodovinskih romanov (umrl 1916).
7. 5. 1868 je bil rojen Vladislav S. Reymont, veliki poljski pisatelj (umrl 1925).
7. 5. 1942 je v skalni zaseki pri Kočičinem pet partizanov zaustavilo kolono 2000 Italijanov, ki so prodirali iz Cabra, ter jih prisililo k umiku.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Volkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5.

mu vsako leto spitala prašiča, ki bi bil v čast vsakemu kmetu, ter redila še dvanajst kur, šest zajcev in dve raci, ki sta bili na vasi edini zastopnici svojega plemena. In kakor je skrbela za dom, tako je skrbela tudi za svojega Matijo, da je bil sit, oblečen in čist. Spravila ga je k cestarju za pomočnika, da bi se delavci na kmetijah ne norčevali iz njega; peljala ga je v semenj, šla z njim romat na Sv. goro in ga vodila k maši kakor otroka — in Matija je ostal otrok do njene smrti.

Takrat mu je bilo že štirideset let. Ostal je sam in izgubljen. Klavirno je trpal po vasi in stokal. Vaščanom se je nekaj časa smilil in so mu dajali jesti. Potem pa so se ga naveličali in so mu na vsak način hoteli vtepti v drobno glavo veliko misel na družico, ki bi mu nadomestovala mater. Strežek pa se je samo nasmihal. Nazadnje sta ga o tem vprašala tudi oba kramarja od beneške meje, suhi in debeli Matelič. Ta dva moža, ki sta že nekaj let prenočevala pri Strežkovih, kadar ju je pot zanesla po Idrijski dolini, je imel Matija silno v čislih. Moža sta mu vzbujala spoštovanje z dolgimi viržinkami in s svojo »hojo za trebuhom«, kakor sta imenovala svojo krošnjarsko obrt. Zato se mu je

zdel tudi nasvet, ki sta mu ga dala, vsega upoštevanja vreden. Ko sta mu obljubila, da mu poiščeta dekle, se je nasmehnil in prikimal, češ tudi njega bo doletela sreča.

In tako se je Strežek še o tistem pustu oženil s čokato, kakih deset let mlajšo žensko, ki sta jo kramarja pripeljala od svoje beneške meje. Na to svoje ženitev je bil zelo ponosen. Hodil je po vasi kakor petelin po gnoju in vsakemu posebej razkrival čare in dobrote svoje Katarine.

»Saj sem vam pravil,« je govoril, »da bo prej ali slej tudi mene doletela sreča.«

Na jesen je Katarina porodila dekletce. Ljudje so takoj zašumeli, da je stvar prišla prezgodaj, da otrok ni Strežkov, pač pa kramarjev od beneške meje, ki sta v tistem letu z naravnost občudovanja vredno trmo krošnjarila po Idrijski dolini. Ta sum sta kramarja še sama potrdila: suhi Matelič je šel otroku za botra in odrezal Katarini več kosov pisanega blaga; debeli Matelič, ki je prišel štirinajst dni kasneje, pa je odmeril Strežku žameta za hlače, ker je bil otrok že krščen in ni mogel več za botra. Ta kramarska darežljivost je spravila vaše ženske v težke sume:

jala z zvonkim. glasnim smehom. Kmalu se je skobacala iz zibke, capljala po hiši, stopila na cesto in klovratila po vasi v pisanih krilcih, v takih, ki so imela komaj štiri velike rdeče rože, dve spredaj in dve zadaj. Jedla je čokolado in topila v ustih cedele, ki sta jih v velikih prgiščih prinašala kramarja od beneške meje — in ko ji je bilo šest let, je začela hoditi v šolo. Bila je majhna, drobna deklica, s črnimi, v dve tanki kiti spletenimi laski in s še bolj črnimi, samo za spoznanje škilastimi očmi. Sedela je v prvi klopi in se venomer vrtela kakor klopotev v vetru. Naloge je pisala slabob, računati ni znala, pesmi pa se je rada učila na pamet. Kadar jo je učitelj poklical, je hitro planila pokonci, uprla svoj pogled naravnost v njegov obraz in vse je kazalo, da pazljivo čaka na vprašanje, toda v lica so se ji že dolble jamice, ki so naznanjale bližajočo se smeh. Ko ji je učitelj stavil vprašanje in rekel nato svoj spodbudni »No?«, je le s težavo krotila svoje rdeče ustnice, ki so se hotele razširiti v pristrčen nasmeh. Ta smeh pa blagom mu šolniku, ki je bil sicer z malim zadovoljen, ni zadostoval. Vščipnil je smejočo se Tinko v lice in dejal: (Dalje)